

Inger Elise Skauen

Det handler om å skape et hjem
Kjærlig omsorgspraksis på barnevernsinstitusjon

Masteroppgave i familiebehandling
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap

Sammendrag

Denne studien utforsker miljøterapeuters refleksjoner over å yte kjærlig omsorgspraksis i en profesjonell setting på barnevernsinstitusjon. Gjennom en kvalitativ tilnærming har jeg intervjuet fem miljøterapeuter fra ulike institusjoner om deres opplevelse av hvordan og på hvilken måte kjærlighet kommer til syne i deres omsorgspraksis ovenfor ungdom på institusjon. Bakgrunnen for studiet er at ungdommer selv, gjennom Forandringsfabrikken (Barnevernsproffene 2016) har fremmet et ønske om å bli møtt med kjærlighet av ansatte i barnevernet. Mitt prosjekt søker kunnskap om hvordan miljøterapeuter imøtekommer det nye ”kjærlighetskravet”.

Studien har følgende problemstilling:

Hvordan opplever miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon å utøve kjærlighet i profesjonell omsorg?”

Med følgende forskningsspørsmål:

Hvordan er miljøterapeutenes forståelse av en kjærlig omsorgspraksis på institusjonen?

Hvilken betydning har systemisk tenkning i en miljøterapeutisk hverdag?

Hvordan reflekterer miljøterapeutene rundt sin rolle som omsorgsutøver?

I teoridelen har jeg utforsket kjærlighetsbegrepet, og hvordan dette kan forstås i utøvelsen av omsorg i en profesjonell setting. Siden dette er en master i familiebehandling har jeg også ønsket å få en forståelse av fenomenet gjennom teorier som er velkjente innenfor det familieterapeutiske feltet, nemlig narrativ teori og systemisk tenkning. Bourdieus begrep habitus vil bli belyst, jeg trekker også inn begrep som situert omsorgspraksis og refleksivitet, samt det biopsykososiale vitenskapssynet. I tillegg kommer jeg kort inn på den traumesensitive omsorgen. Denne studien har således en tverrfaglig tilnærming som strekker seg mellom det biologiske, psykologiske og det sosiologiske fagfelt .

Metodevalg og fremgangsmåte blir grundig presentert og diskutert, da jeg har ønsket å gjøre forskningsprosessen så transparent som mulig. Gjennom en tematisk analyse, og med et fenomenologisk-hermeneutisk utgangspunkt presenteres så funnene. Miljøterapeutene understreker at de ønsker å vise kjærlighet ovenfor ungdommene, og de har forståelse for at ungdommene trenger nettopp dette for å utvikle seg og oppleve en god og trygg omsorg på institusjonen. For å få til dette, skiller informantene mellom en kjærlig følelse og en kjærlig handling. Hvordan kjærlighet framvises i praksis avveies hele tiden mellom forsvarlighet, bruk av personlige egenskaper, faglig kunnskap og erfaring.

Oslo Met, storbyuniversitet, fakultet for samfunnsfag
Oslo 2018.

Abstract

This study explores reflections made by residential care workers/therapists on how love is expressed in the professional residential care for young people. Through a qualitative research design I have interviewed five residential care workers on how and in what way love is explored and expressed. The background for this study is the statement made by youth who have received help from child welfare (Barnevernsproffene, 2016). They claim the need to be met with a loving attitude from social workers they interact with. My dissertation seeks knowledge on how the residential workers accommodate and meet this new «demand for love».

The main research-question is:

-How do residential care workers present love for young people living in professional care?

Other research-questions:

-How do residential workers understand the concept of love in residential care?

-What role does systemic thinking play in the everyday life for the residential workers?

-How do the residential workers reflect about their role as a care giver?

The theoretical part of the study contains reflexions on the concept of love. How it is expressed, and further how love is understood in residential work. This is a master thesis in family therapy, therefore I have used theoretical knowledge from the field of family therapy; narrative therapy and systemic thinking. The concept of Bourdieu's habitus will be illuminated, I also reflect on the meaning of situated practices, reflexivity and the biopsychosocial concept in understanding social science. In addition I have explored shortly the trauma treatment model used in the care for the youth. Hence, this study has an interdisciplinary approach including a biological, psychological and sociological framework for understanding.

The method and approach used in this thesis is thoroughly presented and discussed aiming to do the research process open and transparent. The findings are presented through a thematic analysis, and a phenomenological-hermeneutical understanding. The residential workers emphasize that they want to express love in their care for the youth. They suggest that love is needed to be able to grow and develop, and feel safe in residential homes. How love is displayed is constantly and carefully balanced and evaluated through the use of professional, personal and theoretical skills and personal experience.

Forord

Masterstudiet og arbeidet med masteroppgaven har gitt meg ny innsikt i et spennende og inspirerende fagfelt, nemlig familieterapifeltet. Å utforske kjærlighetsbegrepet slik jeg har fått lov til i denne masteroppgaven har vært inspirerende. Endelig kan jeg sette punktum for oppgaven, det føles godt. Men prosessen med å lære tar ikke slutt. Jeg gleder meg til å lese fagbøker uten det mål for øye at «dette kan jeg bruke i masteroppgaven».

Jeg vil takke mine informanter som har delt kloke betraktninger om kjærlighetens mange fasetter. De tvilte ikke på kjærligheten. Den ble betraktet som en viktig del av livet, som en kraft de ønsker å formidle til sårbar ungdom. De delte av personlige tanker og gjennom å la seg intervjuet bød de på seg selv. Jeg vil også takke min veileder Nicole Hennem, som med en teoretisk og menneskelig klokskap, samt en stoisk ro har ledet meg gjennom en krevende skriveprosess. Takk til gode kolleger; Christian, Anne Berit og Arne Kristian som har tatt seg tid til å lese og komme med nyttige innspill i oppgaven. Og sist men ikke minst takk til min gode mann og flotte barn for oppmuntring underveis. Uten dere hadde det ikke gått.

Fredrikstad 11.05.2018.

Inger Elise Skauen

*I can't fight you anymore
It's you I'm fighting for
The sea throws rock together
But time leaves us polished stones*

*We can't fall any further
If we can't feel ordinary love
And we cannot reach any higher
If we can't deal with ordinary love*

*Birds fly high in the summer sky
And rest on the breeze
The same wind will take care of you and I
We'll build our house in the trees*

*Your heart is on my sleeve
Did you put it there with a magic marker
For years I would believe
That the world couldn't wash it away*

*'Cause we can't fall any further
If we can't feel ordinary love
And we cannot reach any higher
If we can't deal with ordinary love*

U2 –Ordinary love.

Innhold

Sammendrag.....	ii
Abstract.....	iii
Forord.....	iv
Innhold	vi
1. Innledning.....	1
1.1 <i>Bakgrunn for valg av tema, og problemstilling.....</i>	2
1.2 <i>Hvem er ungdom på barnevernsinstitusjon?.....</i>	2
1.3 <i>Oppgavens videre struktur og oppbygning.....</i>	3
1.4 <i>Begrepsavklaring .....</i>	4
2. Teoretiske forståelsesrammer	4
2.1 <i>Kjærlighet på dagsorden .....</i>	4
2.2 <i>En narrativ tilnærming i miljøterapi.....</i>	7
2.3 <i>En systemisk forståelse av kjærlig omsorg.....</i>	8
2.4 <i>Habitus, sensitivitet og situert omsorgspraksis .....</i>	10
3. Metode.....	11
3.1 <i>Valg av metode og begrunnelse for metodevalg .....</i>	11
3.2 <i>Det kvalitative forskningsintervjuet, det semistrukturerte intervju.....</i>	12
3.3 <i>Fenomenologisk-hermeneutisk forståelse av forskning .....</i>	13
3.4 <i>Forskerrollen –mitt ståsted og min forforståelse.....</i>	14
3.5 <i>Forskningsetiske overveielser .....</i>	15
3.6 <i>Utvalg og rekruttering av informanter.....</i>	16
3.7 <i>Analyseprosessen .....</i>	17
3.8 <i>Reliabilitet og validitet.....</i>	20
4. Presentasjon av funn	21
4.1 <i>Hovedtema 1: Variasjon over kjærlighetspraksis.....</i>	22
4.1.1 <i>Kjærlighet som en følelse.....</i>	22
4.1.2 <i>Kjærlighet som gode handlinger .....</i>	25
4.1.3 <i>Profesjonell og privat kjærlighet. Er det forskjell?.....</i>	27
4.2 <i>Hovedtema 2: Fortid og framtid i nåtiden. Om bruk av historier.....</i>	29
4.2.1 <i>Miljøterapeutenes egne historier.....</i>	29
4.2.2 <i>Å skape nye opplevelser.....</i>	31
4.2.3 <i>Hvordan hjelpe ungdommen å leve videre med sin historie .....</i>	33
4.3 <i>Hovedtema 3: Den reflekterte praktiker. Om fag og person.....</i>	35
4.3.1 <i>Faglig forankring.....</i>	35
4.3.2 <i>Personlige egenskaper .....</i>	38
4.3.3 <i>Den integrerte fagpersonen .....</i>	40

4.4	<i>Hovedtema 4: Hvordan plasseres ungdommen?</i>	42
4.4.1	Å se ungdommen i sine relasjoner.....	42
4.4.2	Miljøterapeuten som del av omsorgssystemet.....	45
4.5	<i>Funnene samlet</i>	46
5.	Oppsummering og diskusjon	47
5.1	<i>Problemstilling og tanker -tilbake til utgangspunktet</i>	47
5.2	<i>Hvordan forstås kjærlighet?</i>	47
5.3	<i>Funnene sett i en narrativ og systemisk forståelse av kjærlighet</i>	49
5.4	<i>Ved teoretiske valg fører det også begrensninger</i>	51
5.5	<i>Styrker og svakheter, begrensninger og avgrensninger</i>	51
5.6	<i>Avsluttende refleksjoner</i>	52
	Litteraturliste:	54
	Vedlegg 1:	57
	Vedlegg 2:	58
	Vedlegg 3:	59

1. Innledning.

Ungdommer som har erfaring fra barnevernet har de siste årene argumentert for å innføre et krav om at de skal bli møtt med kjærlighet (Barnevernsproffene, 2016), og barnevernlovutvalget foreslår nå å forandre ordlyden i barnevernloven og ha kjærlighet som en lovfestet rett (Stortinget, 2017-2018). Hva det betyr for ansatte i barnevernet å skulle gi kjærlighet er derimot ikke diskutert i like stor grad. Barnevernsfeltet er i stadig utvikling, og kunnskapsgrunnlaget som feltet henter metoder og forståelsesmåter fraendres i takt med samfunnsutviklingen generelt og aktuelle fagfelt spesielt. Diskursene i den offentlige debatten, spesielt i media er preget av kritikk og setter barnevernets praksis under lupen. I denne diskusjonen har stemmen til brukerne blitt sterkere. Barn og unge har sagt at de ønsker å bli møtt med kjærlighet og varme fra dem som skal hjelpe. Gjennom opprettelsen av forandringsfabrikken i regi av Redd Barna i 2004, ble det satt fokus på barn og unges medbestemmelse og medvirkning i eget liv, med særlig oppmerksomhet på barnevern og psykisk helsevern. I boka *"Håndbok for forandrere"* viser forfatterne til at boken ble laget med et ønske om å *"få flere til å arbeide med hjertet foran, og alt de har lært og kan i en sekk på ryggen"* (Dønnestad & Sanner, 2006, s. 7). Kjærlighet er essensielt i forandringsfabrikkenes fokus og blir beskrevet som en makt til å forandre. Kjærlighet gir mot til å bli glad i andre og til å si fra om urettferdighet og uverdighet. Sentralt er det at barn og unge selv har satt fokus på at de voksne som skal jobbe med dem skal ha evnen til å bli glad i dem (ibid.).

Formålet med mitt forskningsprosjekt er ikke å gå inn i kjærlighetsbegrepet, men å utforske miljøterapeuters omsorgspraksis gjennom å sette fokus på hva kjærlighet betyr for dem i omsorgsoppgaven for ungdom på barnevernsinstitusjon.

Miljøterapi handler om menneskemøter, det er personen i profesjonen ungdommen møter. Det er den enkelte miljøterapeuts integrerte faglige kunnskap sammen med de personlige egenskaper som fremvises. Denne masteroppgaven handler om miljøterapeutenes refleksjon over sin arbeidshverdag. Fokuset er på miljøterapeuten som person fremfor miljøterapien som metode, men det er gjennom kunnskap om virksomme tilnæringer at en kan utøve en trygg, refleksiv og faglig fundert praksis (Olkowska & Landmark, 2016). Etter å ha jobbet flere år på barnevernsinstitusjon, i bofellesskap for enslige mindreårige asylsøkere, og som saksbehandler i barneverntjenesten har jeg blitt gjort oppmerksom på hvilket ansvar og hvor utfordrende det er å utøve omsorg for noen man ikke har en oppveksthistorie til felles med. Barn og ungdom som er risikoutsatte og sårbare har ofte atferds uttrykk som ikke umiddelbart innbyr til samarbeid. Å være miljøterapeut kan være emosjonelt utfordrende. Man må tåle å bli avvist. Man må tåle å by på seg selv. Det er en jobb, men også en relasjon. Det er å være omsorgsgiver men også terapeut. Det er å skape trygghet, men også utfordre. Det er å få hjertet og hjerne til å spille på lag. For å få til dette, trenger man relevant kunnskap. Kunnskap som kan hjelpe til med å skape forståelse, som kan omskrive avvising, utagering og uforståelig atferd til

smerteutrykk. Og som Søren Hertz sier: *”Se atferd og emosjoner som kommunikasjon og dermed som invitasjoner –til å utvikle noe sammen”* (Hertz, 2008, s.298).

1.1 Bakgrunn for valg av tema, og problemstilling.

I diskusjonen rundt endringen i barnevernsloven ble jeg opptatt av miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon, og ønsket å finne ut hvordan de opplever det ”nye kjærlighetskravet”. Barnevernsinstitusjonene har tradisjonelt sett hatt et sterkt fokus på evidenbaserte metoder, og føringer som går på at fosterhjem er et foretrukket alternativ som omsorgsbasis for barn og unge viser politiske holdninger som er preget av familiebevaring og evidensorientering (Storø, Bunkholdt & Larsen, 2010). Jeg tenker at det ligger mer implisitt i kravene til fosterhjem at en skal vise barna en kjærlig omsorgspraksis i en familiekontekst. På institusjonene har kanskje nettopp fokus på fag og evidens satt kjærlighetsaspektet litt til side? Etter omfattende litteratursøk fant jeg at det er skrevet en god del om hva barn og unge legger i det å bli møtt med kjærlighet, og mindre litteratur om hva dette vil si i praksis for dem som skal utøve denne kjærlige omsorgen. Jeg har gjennom denne studien ønsket å gi miljøterapeutene på barnevernsinstitusjon en stemme inn i denne debatten.

Med dette som utgangspunkt har jeg valgt følgende problemstilling: *”Hvordan opplever miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon å utøve kjærlighet i profesjonell omsorg?”*

For å svare på dette har jeg valgt følgende forskningsspørsmål for min masteroppgave:

1. Hvordan er miljøterapeutenes forståelse av en kjærlig omsorgspraksis på institusjonen?
2. Hvilken betydning har systemisk tenkning i en miljøterapeutisk hverdag?
3. Hvordan reflekterer miljøterapeutene rundt sin rolle som omsorgsutøver?

1.2 Hvem er ungdom på barnevernsinstitusjon?

Av de 39 260 barna som fikk tiltak av barnevernet i 2016, bodde 1200 barn og unge på barnevernsinstitusjon. Det er en liten andel av totalt 15 865 flyttinger fra hjemmet som barnevernet gjennomførte i 2016 (SSB, 2017). Det statlige institusjonstilbudet er nesten utelukkende rettet mot barn og unge i alderen 13-18 år (Storø et al., 2017). Oppgaven vil følgelig ta for seg ulike omsorgsoppgaver som er gjeldene for denne gruppen, jeg vil derfor bruke begreper ungdommer i resten av oppgaven.

Ungdom som mottar hjelp fra barnevernet er en sammensatt gruppe. De fleste har utfordringer i livet på langt flere områder enn jevnaldrende. Mange sliter med å mestre skole, og de har stor forekomst av både somatiske og psykiske helseplager (Kayed et al., 2015). Forskning viser at foreldrene til barn i barnevernet gjennomgående har lavere inntekt og sosioøkonomisk status enn øvrig befolkning og lav tilknytning til arbeidsmarkedet. Familiekonflikter, rusproblem eller psykiske problemer er også utbredt. Selv om det rapporteres om høy andel av familiære utfordringer, er tendensen at den direkte

plasseringsårsaken for ungdom på institusjon egne atferdsvansker eller rusproblematikk. Dersom årsaken til plassering derimot knyttet til familieforhold, eksempelvis sykdom eller rus hos foreldre er sjansen større for at fosterhjem blir valgt (Backe-Hansen, 2011). I boka Allianser (Tjersland, Engen, & Jansen, 2013) hevder forfatterne at nesten samtlige barn på institusjoner i Norge i dag har en svært sammensatt problematikk, og at de fleste har en så belastet bakgrunn at det ikke finnes andre alternativ enn institusjonsplassering. Dette samstemmer med funnene i en NTNU rapport (Kayed et al., 2015) som sier at barn i barnevernsinstitusjon har dårligere psykisk helse enn befolkningen forøvrig. Hele 76 prosent har minst en DSM IV diagnose (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) på psykisk lidelse. Majoriteten av disse barna har flere diagnoser I den samme rapporten fremkommer det at 79 prosent av ungdommene på institusjon hadde opplevd potensielt traumatiserende hendelser. Funnene i Hanne Klæboe Greger sin doktoravhandling (Greger, Jozefiak, & Myhre, 2017) samstemmer med disse tallene. Hun viser til at en stor andel av ungdom på institusjon (71%) oppga å ha overgrepserfaringer hvor de har vært utsatt for overgrep, eller vært vitne til vold. Folkehelseinstituttet rapporterer at et konservativt estimat for forekomsten av psykiske lidelse hos barn og unge i befolkningen for øvrig i alderen mellom 3 til 18 år ligger på 8% (Knutsen, Mathiesen & Mykletun, 2009). Man må anta at dette antallet er høyere hos ungdom enn hos barn. Disse tallene indikerer at ungdom som plasseres i barnevernsinstitusjon er mer sårbare og de har ofte omfattende og sammensatte hjelpebehov etter å ha opplevd belastninger over flere år. Å skulle gi omsorg til disse ungdommene, og møte dem på måter som er utviklingsfremmende krever stor integritet og kunnskap både som fagperson og privatperson.

1.3 Oppgavens videre struktur og oppbygning

Jeg har valgt å dele oppgaven i fem kapitler: 1 -innledning, 2 -teoretiske forståelsesrammer, 3 -metode, 4 -presentasjon av funn, og 5 -diskusjon. I innledningen presenterer jeg bakgrunn for mitt masterprosjekt, og problemstillingen. I teorikapittelet reflekterer jeg over temaet kjærlig omsorgspraksis i barnevernsinstitusjon gjennom teoretiske tilnæringsmåter. Mine valg av teori er hentet ut fra tolkninger gjort på bakgrunn av informantenes opplevelser og refleksjoner, jeg har også hentet teoretiske forståelsesrammer fra det familierapeutiske feltet, dette har vært et bevisst valg da dette er en masteroppgave i familiebehandling. I metodekapittelet beskrives begrunnelse for metodevalg, valg av analyseverktøy og analyseprosessen. Jeg gir også en presentasjon av informantene. I det fjerde kapittelet hvor funnene blir presentert, tar jeg utgangspunkt i informantenes fortellinger gjennom fire tematiske hovedtema som er: Variasjon over kjærlighetspraksis, fortid og fremtid i nåtiden-om bruk av historier, den reflekterte praktiker -om fag og person, og hvordan ungdommen plasseres. I diskusjonskapittelet diskuteres hovedfunnene opp mot teori, og jeg reflekterer over betydningen av de viktigste funnene i oppgaven.

1.4 Begrepsavklaring

Omsorg: Det er mange definisjoner på omsorg, i NOVA rapporten ”God omsorg i barnevernsinstitusjoner” (Storø et al., 2017) diskuteres omsorgsbegrepet spesielt knyttet opp mot omsorg gitt på barnevernsinstitusjon. Det kan blant annet beskrives som å bry seg om og ta vare på en annen. Det er et grunnleggende relasjonelt begrep og selve kjernen i det å være menneske. Men det kan også sees på i relasjon til utøvelse av makt og kontroll, spesielt knyttet til barnevernsinstitusjoner hvor omsorgen er underlagt kontroll av det offentlige (ibid). Erik Larsen sier at de fleste barn og unge som kommer til barnevernsinstitusjoner trenger noe annet enn tradisjonell omsorg. De har ofte behov for kvalifiserte miljøterapeutiske innsatser (Larsen, 2004). Omsorgen som gis på institusjon er satt inn i andre både fysiske og organisatoriske rammer enn for eksempel et fosterhjem, og krever således en annen type profesjonalitet enn det man har i et fosterhjem eller i andre familiesettinger. I min oppgave ønsker jeg å se på omsorg knyttet opp til en kjærlig omsorgspraksis. Barnevernsproffene (2016) fra Forandringsfabrikken etterlyser i deres høringsutspill til ny barnevernslov at kjærlighet må komme inn i barnevernsloven, da de har sett at omsorg kan gis kaldt og uten kjærlighet. De knytter kjærlighetsbegrepet opp til den omsorgen de ønsker å motta når de er plassert på barnevernsinstitusjon. I den caritative omsorgsteorien til Katie Eriksson anses kjærlighet som omsorgens basale utgangspunkt. Omsorg er å ville den andre vel, det er nestekjærlighet i praksis (Alvsvåg, Førland, & Jacobsen, 2014). En slik omsorgsdefinisjon ønsker jeg å formidle i min oppgave.

Miljøterapeut: En miljøterapeut forstås i denne oppgaven som en person som utfører miljøterapeutisk arbeid innenfor en barnevernsinstitusjon. Erik Larsen (2004) sier at miljøterapiet begrepet er todelt, hvor miljødelen av begrepet består av å organisere og legge til rette, mens det i terapidelen handler om utvikling og forandring. Han sier videre at primæroppgaven til miljøterapeuten er å ”skape muligheter for at barn og unge i sin situasjon kan arbeide med sin forandring og utvikling” (Larsen, 2004, s. 22).

2. Teoretiske forståelsesrammer

I dette kapittelet vil jeg presentere noen utvalgte teorier og perspektiver som jeg mener har relevans i utforskningen av hvordan miljøterapeutene reflekterer over sin omsorgspraksis ovenfor ungdommene på institusjonen.

2.1 Kjærlighet på dagsorden

Noen sier: Vi må pøse på med kjærlighet, ikke kunnskap.

Andre sier: Kjærlighet er ikke nok, vi fagpersoner har kunnskap som må tas på alvor.

Noen sier: Kjærligheten er for snill, her trengs det grenser.

Andre sier: Grenser og regler redder ingen, her trengs det kjærlighet. Begge eksemplene reduserer kjærligheten. Og definisjonen av kjærlighet.

For kjærligheten rommer kunnskap, men kunnskap uten kjærlighet er fattig.

Kjærligheten rommer grensene. Hvordan skal vi ellers beskytte mot det som skader?»

Eva Dønnestad (RVTS sør facebookside, publisert 05.12.2017)

Barnevernsløvutvalget ble i 2014 gitt i oppgave å gjennomgå en teknisk, språklig og strukturell gjennomgang av barnevernloven. Målet har vært å bedre rettsikkerheten til barn og unge og skape et mer forståelig regelverk. Dette med utgangspunkt i FNs barnekonvensjon (NOU 2016:16). Barnevernsprouffene som består av barn og ungdom som har brukererfaring fra barnevernet har kommet med innspill til den nye loven. I en høringsuttalelse er barnevernsprouffene tydelige på at kjærlighet bør være selve grunnmuren i barnevernet (Prop.169, 2017). I lovforslaget § 2 står det som omhandler barnets rett til omsorg og beskyttelse: ”Barn har rett til forsvarlig omsorg og beskyttelse, barn bør vokse opp i trygghet, kjærlighet og forståelse og helst i egen familie” (NOU 2016:16). Det presiseres i lovforslaget at dette må sees på som et verdigrunnlag for den omsorgen som barnevernet skal gi. Prouffene mener at mange voksne knytter ordet kjærlighet til livet i familien og med de aller nærmeste. Samtidig utaler de at de fleste voksne vet at alle barn og unge trenger kjærlighet for å vokse å bli trygge i verden (Barnevernsprouffene, 2016). Kjærlighet ses her som en forutsetning for å skape trygghet, som barn og ungdom trenger for å vokse og utvikle seg. De barna som ikke opplever denne tryggheten innenfor familien blir overlatt til å hente den der de bor. I denne oppgaven omhandler det ungdom som bor på barnevernsinstitusjon.

Diskusjonen rundt hva kjærlighet er, blir et for stort tema for denne oppgaven. Likevel ønsker jeg å kunne si litt om diskusjonen om hva kjærlighetspraksiser på barnevernsinstitusjon bør inneholde, og om denne har likheter til det som forventes i foreldreskapet, som kjærlighet til egne barn. Hennem (2002) inviterer til refleksjon rundt kjærlighet utøvd i foreldreskapet. Hun sier at når kjærlighet i foreldreskapet omtales, beskrives sjelden innholdet. I dette ligger en antakelse om at alle vet hva kjærlighet til et barn innebærer. At foreldre vet hva som forventes dem når de pålegges å elske sine barn. Men kjærligheten blir likevel vurdert av samfunnet utenfra, hva som er upassende, hensiktsmessig, for mye eller for lite. Det må derfor foreligge noen kulturelle koder om hva som oppfattes som kjærlighet. Hennem hentyder her at hva som er gode foreldrepraksiser er kulturelt betinget, og kjærlighetskodene må oppfattes som nettopp det. Ikke bare av dem som gir kjærlighet, men også av dem som mottar. Hennem problematiserer det å sidestille omsorg og kjærlighet i foreldre-barn relasjonen. En sidestilling kan lett bety at foreldre som har dårlig omsorgsevne ikke har kjærlighet til sine barn, noe som ikke nødvendigvis er tilfelle (Hennem, 2002).

I FO sine yrkesfaglige retningslinjer (Yrkesetisk grunnlagsdokument, 2015) står det at sosialarbeideren skal vise nestekjærlighet og omsorg. Som profesjonell skal man identifisere og møte brukerens udekkede behov på en måte som samtidig ivaretar ungdommens verdier og ressurser. Barnevernsprouffene tar utgangspunkt i nestekjærlighetsbegrepet når de beskriver hva de ønsker av den

profesjonelle kjærligheten fra barnevernsansatte (Barnevernsproffene, 2016). At kjærlighet kommer inn i lovverket som et pålagt krav til den enkelte barnevernsarbeider har skapt både negative og positive reaksjoner (Carlsen & Søndena, 2017). Neumann (2012) reflekterer over det nye kjærlighetskravet i sin artikkel om omsorgsetikken i barnevernet. Hun stiller spørsmål ved om kravet om å skulle yte foreldrelignende kjærlighet innenfor profesjonell omsorg kan bidra til en de-profesjonalisering av feltet, med problematiske konsekvenser for både ytere og mottakere av omsorgen. Hun mener dette står i direkte motsetning til en forventning som finnes i fagfeltet i dag hvor man skal legge vekt på følelsesavklaring hos seg selv som profesjonell for å utøve empati og godt faglig skjønn (Neumann, 2012; Thrana, 2015). Neuman problematiserer videre det å ”produsere” følelser som kjærlighet i en relasjon som er midlertidig. Noe det jo er for ungdom på institusjon. Det kan være med på å tilsløre den skjeve maktrelasjonen i forholdet. Hun påpeker at like viktig som å si at ungdom trenger kjærlighet, kan det være av betydning å understreke at ungdom ikke skal påtvinges en slik kjærlighet fra noen de bare har kortvarig kontakt med. Thrana (2015) mener at Neuman (2012) har foreldre-barn kjærligheten som forståelse i sin artikkel, og at en slik kjærlighet kan være vanskelig å kreve av profesjonelle (Thrana, 2015). Er det da mer profesjonelle måter å vise kjærlighet på?

Thrana argumenterer for at kjærlighetens inntreden i barnevernet kan bidra til å styrke profesjonalitet. I sin doktoravhandling (2015) presenterer hun ulike syn på kjærlighetsbegrepet. Hennes studie viser til at barnevernsarbeidere beskriver kjærlighet som en grunnholdning og en sentral verdi i sosialt arbeid. At miljøterapeuter er utholdende i relasjonen blir for ungdommen en bekreftelse på at de blir sett, at de er verdifulle og elsket. Denne kjærligheten bygger hos ungdommene en indre styrke, hvor de får mot til å mestre hverdagen og begynner å tro på seg selv og sine muligheter (ibid). Thrana mener at selv om kjærlighet ikke implisitt inngår i sosialarbeiderens fagterminologi, så finnes det indirekte spor av kjærlighetsbegrepet gjennom oppfordringen til godhet, medfølelse og omsorg for klienten. Kjærlighet tilhører det etiske domene, og er direkte knyttet til personen som utøver arbeidet. Kjærlighet vil i så måte utfordre den profesjonelle relasjonen fordi den handler om sosialarbeiderens personlige verdier, følelser og væremåte (Thrana 2015, 2016).

Disse tankene om kjærlighet samstemmer med det teoretiske tankegodset innenfor traumesensitiv omsorg, fordi den dypest sett handler om å gi ungdommen nye gode og trygge omsorgserfaringer. Steinkopf og Dønnestad (Gustumhaugen et al., 2017) sier at det ikke nytter å gjemme seg bak manualer og profesjonell distanse, fordi miljøterapeuten er metoden. Man må jobbe med hjertet på utsiden. Traumebevisst omsorg handler om å komme nær. Samtidig understreker forfatterne at miljøterapeuter inviteres til å vise profesjonell kjærlighet, noe som krever mer enn privat kjærlighet. Fordi den krever grenser for hva du kan gi og dele. Det er alltid miljøterapeuten som har ansvar i relasjonen, det er alltid barnets behov som skal dekkes, ikke miljøterapeutens. ”Profesjonell kjærlighet innebærer å vise anerkjennelse og forståelse for barnets ulike opplevelser og følelser, ha tro på at

barnet har noe å bidra med og gi barnet anledning til å bidra” (ibid, s.123). Dovran (2017) peker på at barn og ungdom i barnevernet som har vanskelige opplevelser trenger et fellesskap hvor de føler seg verdsatt og kjenner tilhørighet. Det er i relasjonen de heles. Kjærlighet kan for disse ungdommene være en opplevelse av å dele et fellesskap med trygge voksne. ”Begrepet kjærlighet må gis innhold. Kjærligheten er en kraft som både forstår og utfordrer. Som både anerkjenner og skriker høyt mot krenkelser”(Dovran, 2017, s.907).

2.2 En narrativ tilnærming i miljøterapi

”å lete etter gulltråder”

Ungdom som er plassert på institusjon har ofte et liv dominert av utfordrende fortellinger som inneholder beskrivelser av vanskelige oppvekstvilkår. De skårer høyt på mange elendighetsstatistikker, har oftere enn andre jevnaldrende diagnoser (Kayed et al.,2015) og mange har en atferd som sett utenfra kan karakteriseres som ”trøblete”. Vedtakene som er forfattet av barnevernstjenesten beskriver historier om omsorgssvikt og atferdsforstyrrelser. De beskriver det foreldrene eller ungdommen ikke fikk til. Barnevernet har også sine diskurser om hva god omsorg er eller ikke er. Noen av disse ungdommene som barneverntjenesten beskriver i sine tiltak lever sine historier på barnevernsinstitusjoner i Norge. Et narrativ kan forstås som en historiefortelling. De sentrale tankene i narrativ teori er at menneskers identitetsbygging er uløselig knyttet til og skapes av historiene vi forteller om dem, og de forteller om seg selv (Johnsen & Torstensson, 2012; Lundby,1998). Michael White (1948-2008) som regnes som grunnleggeren av narrativ terapi var opptatt av at mange mennesker kun får presentert sine ”tynne” historier; en historie som har opphav hos andre mennesker, gjerne dem med makt til å definere. En tynn historie er ofte problemmettet, og det er lett for ungdommene å samle på det som bekrefter de problematiske beskrivelsene. Jo mer disse historiene får feste, jo mer vil de få lov til å dominere ens liv også i fremtiden (Lundby, 1998). I narrativ teori vil man derfor forsøke å hjelpe fram alternative historier fra ungdommenes liv. White kaller dette alternative historiefortellinger. Disse må være rike eller tykke beskrivelser, og gjerne detaljerte. Fortellingene skal være skapt av personen den handler om og forankret i levd erfaring fra eget liv. De tykke historiene er vevd inn i andre menneskers liv, og disse menneskene blir således vitner til de alternative historiene (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Gjennom en narrativ tilnærming kan en miljøterapeut hjelpe ungdommen med å knytte sammen fortid, nåtid og fremtid og være ungdommens vitne til de tykke, alternative beskrivelsene om seg selv og ungdommens familie.

De narrative ideer har i de siste tre tiår tatt plass innenfor familierapien og miljøterapien. De har også fått betydning innenfor filosofi, psykologi og andre beslektede fag hvor man omhandler forståelsen av mennesker i sin tilværelse. Michael White var inspirert av Michael Foucault (1926-1984) og hans analyser av det moderne samfunnet. Foucault mente at samfunnet utøvde en subtil makt gjennom språket ved å kategorisere mennesker. Eksempler på slike kategorier kan være angstpasienter,

sosialklienter eller barnevernsbarn. Gjennom disse språklige kategoriene, eller diskursene bidrar samfunnet til at mennesker nærmest ubevist godtar beskrivelsene av seg selv og lever konsekvensene av disse historiene. De dominerende historiene internaliseres i og blir vår selvforståelse og vår sannhet om oss selv og vi disiplinerer oss inn i de kategoriene samfunnet har satt (Johnsen & Torsteinsson, 2012). Dette perspektivet er interessant å ta med, da fokus i miljøterapien i en narrativ ramme nettopp vil være å bryte opp disse dominerende historiene som ungdommene kan ha i sitt liv.

Anders Dovran, som er psykologspesialist/Phd på RVTS Sør sier at vi må ha fokus på et livsløpsperspektiv for ungdom som har det vanskelig. Blikket må være på belastningene, men også på ressursene de har i seg, og fremtidshåpet. Han har fokus på å jobbe fram historier som ungdommen kan ha med seg videre. En livsfortelling som inneholder ungdommens styrke og det de gjorde for å håndtere det vanskelige. Han kaller det å lete etter gulltråder (Dovran, 2017). Dette står for meg som et flott uttrykk på å hente fram de alternative historiene og trekke ut disse, som gulltråder av et stykke stoff. Jeg mener at narrativ teori er veldig aktuell teori å bruke i min oppgave, da den nettopp ser etter ungdommens ressurser, og fremhever relasjonens betydning for utvikling.

2.3 En systemisk forståelse av kjærlig omsorg

"Without context, words and actions have no meaning at all". Gregory Bateson

I en institusjonshverdag må miljøterapeuten inkludere seg selv i forsøket på å skape mening i samhandlingen, fordi alle er del av et sosialt system rundt ungdommen. Relasjonen er sentral, og påvirkningen er gjensidig. Den systemiske tenkningen er velkjent innenfor familierapifeltet, og jeg ønsker å ha denne forståelsen med meg i oppgaven fordi livet på institusjonen på mange måter fungerer som et familieliv. Familien er menneskets treningsarena for nærhet og avstand, hvor man søker fellesskap, men også løsrivelse. Disse samspillprosessene er også sentrale på en institusjon. For mange ungdommer som bor på institusjon har opplevelsen av å være i en familie vært problematisk. Samspillprosessene kan fremdeles være skjøre eller til og med ødelagt. Det krever derfor fintfølelse av miljøterapeutene å regulere nærhet og avstand. Kjell Gustumhaugen beskriver denne fine inntoningen og gir oss en bredere forståelse for hvor krevende nettopp miljøterapeutens hverdag fremtoner seg. Samtidig sier han at *"når samspillet fungerer kan det for meg være lange glimt av det som for meg er velkjent familiestemming"* (Gustumhaugen et al., 2017, s. 46).

Fokus på de sirkulære prosesser, det som skapes i relasjonen mellom mennesker som utgangspunkt for menneskelig utvikling er et viktig prinsipp innenfor både familierapier og miljøterapi. Den systemiske tanken om at menneskelig samspill er som en økologisk organisme, der man deltar i et komplekst samspill med hverandre og omgivelsene både direkte og indirekte og påvirkes av disse er utgangspunktet for ideen om at et system er mer enn summen av delene. Således strekker det

miljøterapeutiske arbeidet seg utenfor institusjonens rammer, selv om selve institusjonen er et av de viktigste systemene det miljøterapeutiske arbeidet foregår i. Systemer hvor mennesker samhandler slik de gjør på en institusjon består av et komplekst samspill med andre systemer som vi påvirkes av og som påvirker oss (Olkowska & Landmark, 2016; Hårtveit & Jensen, 1999). Denne kompleksiteten kjennetegner et systemisk perspektiv, ideen om at alt henger sammen med alt. Gregory Bateson (1904-1980) som er en sentral skikkelse innenfor systemisk tenkning legger vekt på at helheten oppstår ut fra *måten* de enkelte delene spiller sammen på (ibid). Å utøve omsorg i et miljøterapeutisk miljø handler om å ha et helhetlig syn på mennesket. Det betyr at man må involvere ungdommens nettverk, venner, familie, skole og fritidsaktiviteter i institusjonshverdagen. Men det betyr også at man må ha et utvidet syn i den individuelle tilnærmingen av den enkelte ungdom. Søren Hertz (2008) presenterer etter min mening en betraktning som passer inn i en systemisk tenkning, og som jeg mener er viktig i det miljøterapeutiske arbeidet; nemlig det biopsykososiale vitenskapssynet. Han mener at det er en gjensidig påvirkning og samspill mellom det biologiske, det psykologiske og det sosiale aspektet som skaper menneskelig utvikling. Hertz setter dette i relasjon til en transdisiplinær synsmåte som strekker seg utenfor de tre disiplinene alene. Oppmerksomheten mot de uante mulighetene som kan utvikles hos ungdom når du kreativt ser etter hva som er mulig å få til er sentralt. Det er derfor ikke bare et tverrfaglig fokus på et samspill mellom tre fagdisipliner, men på det overskridende, som skaper en helhet som er noe mer enn summen av delene. Hertz mener at den biopsykososiale modellen er forenelig med resultatene av moderne utviklingspsykologisk forskning som fremhever at tilknytning er et bærende element i forbindelse med utvikling og modning av hjernen. Det betyr at hjernen utvikler seg ”i og med forandringene i det sosiale samspillet i de nære sosiale relasjonene”(Hertz, 2008 s. 93).

Noe som fanget min interesse under intervjuene av informantene var hvordan alle var opptatt av traumesensitiv omsorg. Tankegodset i den traumesensitive omsorgen korresponderer slik jeg ser det godt med den systemisk forståelsens fokus på relasjoner, og den biopsykososiale modellens fokus på uante muligheter og tilknytningens betydning. Jeg vil i denne oppgaven ikke gå dypt inn i det traumesensitive kunnskapsfeltet, men vil nevne kort at det har vært et satsingsområde innenfor barnevernsfeltet siden 2012 gjennom programmene ”traumesensitivt barnevern” og ”handlekraft” gitt av RVTS sør og øst(Bræin, 2017). I disse opplæringsprogrammene er fokuset på at utviklingstraumatiserte ungdom som bor på institusjon trenger omsorg i store doser. Ved å repetere hensiktsmessige tiltak i tilstrekkelig grad og på mange ulike relasjonelle arenaer som ungdommen befinner seg, kan man skape nye mønstre av erfaringer (Nordanger & Braarud, 2017). Det er altså i de mellommenneskelige relasjonene at tilfriskning kan skje, og et utvidet systemisk perspektiv vil være viktig i tolkningen av samspillet på institusjonen.

2.4 Habitus, sensitivitet og situert omsorgspraksis

"Practice has a logic which is not that of the logician" Pierre Bourdieu

Samskapning er sentralt innenfor systemisk tenkning og den narrative tradisjonen. Dette er grunntonen i en sosialkonstruktivistisk ide. Mennesker konstruerer mening seg imellom, det både skaper og blir skapt av de sosiale strukturer de befinner seg innenfor. Således blir vår identitet utformet gjennom interaksjon, den er både sosial og relasjonell. Innenfor et sosialkonstruktivistisk syn kan man hevde at våre handlinger er historisk og kulturelt konstruert, og vi kan derfor ikke peke på en objektiv, verdifri sannhet (Kvaran & Holm, 2012; Johnsen & Torsteinsson, 2012).

Pierre Bourdieu (1931-2002) har lansert en rekke begreper som gjør det mulig å analysere, forstå og diskutere kompleksiteten rundt sosial praksis. Det gir derfor mening å introdusere Bourdieu sitt begrep habitus når jeg skal se på hva miljøterapeuten vektlegger i sine betraktninger om omsorgsrollen. Habitus er tillærte disposisjoner for å handle på bestemte måter, det er vår sosialiserte subjektivitet (Prieur, Sestoft, Esmark, & Rosenlund, 2006; Wilken, 2011). Kjernen i begrepet er at våre valg, handlinger og væremåter er bestemt av disposisjoner som tilegnes oss hele livet under de sosiale forhold vi lever under, for eksempel i vår oppvekst, utdanning og oppdragelse. Vi handler praktisk og relasjonelt ubevisst i forhold til den habitus vi har (Kvaran & Holm, 2012; Wilken, 2011). Bourdieu forsøker således med sitt habitus begrep å skape forbindelse mellom mikro og makronivå. Handlingene våre er både sosialt og historisk konstruert. Det betyr at vi ikke bare handler ut fra situasjonen her og nå, men ut fra våre integrerte normer og verdier samt mentale vaner som er kroppslig forankret (ibid). Bourdieu brukte seg selv som eksempel for å forklare dette. Hans oppvekst på den franske landsbygda gjorde at han aldri helt passet inn i de intellektuelle og akademiske kretser i overklassen. Hans habitus gjorde at han snakket og oppførte seg annerledes (Prieur et al., 2006; Wilken, 2011). Med dette eksempelet viser Bourdieu at han preges av sin oppvekst og oppdragelse, det er noe som er kroppsliggjort i ham. På samme måte kan vi tenke at miljøterapeuter har sin habitus, og måten de utfører omsorg og hva de opplever som god omsorgspraksis vil være preget av denne. Miljøterapeutenes habitus er påvirket av oppvekst og oppdragelse, men også av utdanning og opplæring i gjeldende metoder innenfor en barnevernsfaglig metodikk, statlige intensiver, venner, familie og media.

At miljøterapeuten med sin bakgrunn og habitus møter ungdommene som kanskje kommer fra en helt annerledes bakgrunn vil kreve en sensitiv og nysgjerrig tilnærming ovenfor ungdommens opprinnelseskultur, og familietilhørighet. Miljøterapeutene må kunne forstå ungdommen som kontekstuelle barn, som beveger seg på ulike arenaer med ulike normer og verdier. Det å kunne identifisere forskjellige faktorer som har innvirkning på deres liv, som språk, skikker og normer vil være et viktig utgangspunkt for samhandling (Salole, 2013). Det er essensielt for å utøve god omsorg innenfor institusjonsrammene. Med en slik innstilling vil miljøterapeuten åpne opp for en nysgjerrig og

samhandlende holdning som vil kunne være utviklingsfremmende både for ungdommen og miljøterapeuten. Salole (2013) inviterer til betraktninger rundt det å vokse opp som et flerkulturelt barn, og hva som kjennetegner en flerkulturell oppvekst. Betraktningene har relevans for utforskningen av mitt tema nettopp fordi mange ungdommer på institusjon kommer fra vidt forskjellige oppvekstkulturer, uavhengig av etnisk opprinnelse. Gjennom sosialiseringprosessen har ungdommen tatt opp i seg verdier, trossystemer, og atferd i sitt oppvekstmiljø. De blir ungdommenes referanseramme, det blir deres habitus. Salole beskriver dette som ”ryggmarksrefleks” (Salole, 2013).

En situert forståelse av praksis tillegger ungdommens livserfaring og sosiokulturelle kontekst betydning. Perspektiver som klasse, kjønn og identitet må undersøkes, og vil gi mulighet til å utvikle nødvendig kunnskap om den enkelte ungdom (Hennum, 2012). Solem (2015) sier at for å forstå kompleksiteten i familiers hverdagsliv må man ta utgangspunkt i den situerte foreldrepraksis, som handler om å forstå og utforske handlingsmåtene foreldre har i den *konteksten* de befinner seg i. Hennes bakgrunn var erfaring fra en poliklinikk i barne- og ungdomspsykiatrien (bup), og hun ble interessert i familiens hverdagsliv utenfor terapirommet. Hun mener at foreldres refleksivitet og meningsskaping i situerte praksiser er for lite kjent. Og at deres handlinger ikke er grundig nok forstått om ikke deres intensjoner er vurdert. Jeg mener man kan trekke paralleller til det å se på miljøterapeutenes omsorgsoppgave på institusjonen. Det å snakke om *intensjonalitet* -hva som er intensjonen bak handlingene, men også *refleksivitet*. Refleksivitet handler ikke bare om å være oppmerksom på relasjonen, men også fokusere på seg selv og den konteksten man er i (Olkowska & Landmark, 2016). Miljøterapeuten bør i så måte reflektere rundt praksis, og hvordan han/hun er situert i en sosiokulturell kontekst der omsorg utøves. Dette for å få et så bredt blikk som mulig på forståelsen av omsorgspraksis. I FO sine yrkesetiske retningslinjer (2015) er det understreket at den enkelte sosialarbeider skal ha en evne til etisk refleksjon, og holdninger som er preget av respekt for den enkelte ungdoms verdier og livsvalg. Gjennom dialog skal man tilrettelegge for medvirkning slik at ungdommen kan leve i samsvar med egne verdier.

3. Metode

I dette kapittelet ønsker jeg å redegjøre for mitt valg av metode, deretter presentere hvordan jeg har valgt å analysere intervjuene. Jeg vil underveis knytte dette opp til et vitenskapelig perspektiv.

3.1 Valg av metode og begrunnelse for metodevalg

”Metode betyr veien til målet”

Denne studien er et resultat av en prosess preget av lesing av teori, empiri, skrivning, egne tanker, refleksjon over aktuelle tema på fagfeltet, veiledning, og hva som har fremkommet av personlige muligheter underveis. Denne dynamiske prosessen med innlemming og forkastelse av ideer og tanker underveis i masterprosessen førte til mye refleksjon over hvilket tema jeg faktisk ønsket å skrive om,

og hvilke metoder, analyseverktøy og teori det ville være hensiktsmessig å bruke. En mulighet som åpnet seg underveis var at jeg gjennom min jobb i spesialisthelsetjenesten fikk delta i et prosjekt hvor vi i regi av Helsedirektoratet skulle se på psykisk helsehjelp gitt til ungdommer som bor på barnevernsinstitusjon. Gjennom kontakten jeg der fikk med ungdommene og miljøterapeuter vokste ideen om å intervju dem som står tett på ungdommen for å kunne bringe fram deres tanker om det å utøve omsorg på institusjonene. Da jeg endelig falt ned på en aktuell problemstilling, bestemte jeg meg raskt for å bruke en kvalitativ metode og intervju miljøterapeuter individuelt. Jeg hadde kjennskap til to av informantene gjennom jobben, uten at jeg kjente dem personlig. De andre tre hadde jeg ikke møtt tidligere. I kvalitative studier er et overordnet mål å utvikle en forståelse av et fenomen knyttet til mennesker i deres sosiale virkelighet (Dalen, 2011). Intervjuene ville gi meg mer kunnskap om miljøterapeutenes opplevelser og kunne gi en dybdeforståelse for informantenes opplevelser ved den profesjonelle omsorgsutøvelsen. Det kvalitative forskningsintervjuet fremsto derfor som en egnet metode for mitt prosjekt.

3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet, det semistrukturerte intervju

"Mening skapes når mennesker snakker sammen i sosiale fellesskap" (Kenneth Gergen)

Kvale og Brinkmann (2009) sier: *"Den kvalitative orientering innebærer at oppmerksomheten rettes mot det kulturelle, dagligdage og situerte aspektet ved menneskelig tenkning, læring, viten, handling og vår måte å forstå oss selv som personer på. Denne tenkningen stilles opp som en motsetning til de "teknifiserte" tilgangene til forskningen om mennesker"* (ibid; s.31). Det kvalitative intervjuet fremsto med sin mulighet for fleksibilitet og åpenhet som en egnet metode for å få kunnskap om miljøterapeutenes subjektive opplevelse. Mitt ønske var å gripe fatt i informantenes selvrefleksjon over en kjærlig omsorgspraksis. I følge Malterud (2008) finnes det i de kvalitative forskningsmetodene et bredt spekter av strategier for systematisk innsamling, organisering og fortolkning av materiale. Målet er utforskning av meningsinnhold i sosiale og kulturelle fenomen, slik det oppleves for dem som er involvert. I den kvalitative forskningstradisjonen ses forskeren på som en aktiv deltaker i kunnskapsutviklingen (ibid.). Dette er i tråd med en sosialkonstruktivistisk tenkning som jeg ønsker å ha med meg gjennom forskningsprosessen fordi den nettopp legger avgjørende vekt på språklig interaksjon som betingelse for kunnskap. Den språklige samhandlingen konstruerer relasjonen mellom subjekter, og mellom subjekter og verden. Ved disse konstruksjonene etableres vår virkelighetsforståelse og selvforståelse (Thomassen, 2006). Underveis i intervjusituasjonen la jeg vekt på å stille spørsmål som kunne åpne opp, og jeg forsøkte å fremstå med en åpen og lyttende holdning. På den måten konstrueres virkelighetsbilder mellom meg og den jeg intervjuer. Dette samstemmer med Malterud (2008) sine uttalelser som sier at de kvalitative metodene nettopp sikter mot å forstå, ikke forklare (ibid, s. 39). Men selv om dette har vært en rettesnor for meg er det med en erkjennelse av at jeg som forsker har makt til å styre samtalen i den retningen jeg ønsker, og velge ut hva jeg ønsker å vite mer om. Dette i seg selv skaper et asymmetrisk forhold mellom den som intervjuer og

informanten. Å være seg bevisst disse prosessene har vært viktig. Jeg laget en intervjuguide som ble brukt som utgangspunkt for samtalene med informantene. Spørsmålene var formet ut fra tema som jeg mente var interessante for utforskning, og som jeg var nysgjerrige på. Spørsmålene krevde mye refleksjon over egen praksis, og selve intervjuet forløp som en samtale. Selv om jeg forholdt meg til spørsmålene ønsket jeg at informantene skulle kunne uttrykke seg mest mulig fritt. Jeg ba dem ofte utdype det de sa, jeg søkte oppklaring eller de kom med oppklarende spørsmål til meg. Dette er i overensstemmelse med Kvale og Brinkmann (2009) sin beskrivelse av det semistrukturerte intervju, som verken er en åpen samtale eller et lukket spørreskjema, men med en intervjuguide som utgangspunkt som sirkler inn bestemte tema (ibid; s.47).

Som forsker skulle jeg på best mulig måte søke meg inn på å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Kvale og Brinkmann (2009) sier at det semistrukturerte livsverdensintervjuet er egnet å bruke når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra informantens eget perspektiv. Denne intervjuformen søker å innhente *"beskrivelser av intervjupersonens livsverden, og særlig fortolkningen av meningen med fenomenet som blir beskrevet"* (ibid, s. 47). Forskningsintervjuet går imidlertid dypere enn den spontane meningsutveksling som skjer til hverdags. Forskeren definerer og kontrollerer temaene, og det er således en usymmetrisk samtale som forskeren kontrollerer. Samtidig er intervjuet en aktiv kunnskapsprosess hvor kunnskap produseres som et samarbeid mellom intervjueren og den intervjuede i en intersubjektiv og sosial erkjennelsesprosess (ibid, s.37).

3.3 Fenomenologisk-hermeneutisk forståelse av forskning

"Historien tilhører ikke oss, men vi tilhører den" (Hans Gadamer)

I følge Thomassen (2006) retter et fenomenologisk perspektiv oppmerksomheten mot hvordan verden oppleves fra et subjektperspektiv, i den levde erfaringsverden (ibid, s. 83). Edmund Husserl (1859-1938) som blir regnet for fenomenologiens grunnlegger påpeker at den menneskelige erfaring er kjennetegnet ved en umiddelbar opplevelse av de meningsbærende fenomenene. Det er nettopp den levde erfaringsverden en forsøker å forstå, fra et "innenfra" perspektiv -en forståelse av hvilken mening et fenomenet har for den personen jeg intervjuer. Og fra et "nedenfra" perspektiv -ved å være opptatt av og ta fatt i praksis slik den eksisterer. Hva informantene faktisk gjør, hvordan de forstår og reflekterer over praksis og dermed gir mening til sine handlinger (ibid, s. 170). Thomassen (2006) mener at en fenomenologisk tilnærming er hensiktsmessig å bruke når en ønsker å ta utgangspunkt i praksis og praksisens egenart. Mitt hovedanliggende i oppgaven er nettopp å gripe fatt i hvordan miljøterapeutene opplever sin livsverden som omsorgsgivere i en barnevernsinstitusjon, for å forsøke å beskrive dette på en mest mulig nær og sann måte.

Hermeneutikken vektlegger at mening skapes og kun kan forstås i en sosial kontekst. Hans Gadamer (1900-2002) blir regnet som en viktig fornyer og den mest sentrale skikkelsen innenfor den

hermeneutiske tradisjonen. Han beskriver at det å søke forståelse er et grunnleggende trekk ved det å være menneske. Vår forståelse av verden og oss selv må ses i lys av den historiske, sosiale og kulturelle verden vi er en del av. Hermeneutikken er dypest sett en forståelselære (Krogh, 1996). I min oppgave forstås miljøterapeutene som aktive aktører i relasjonen med ungdommen, men også i sitt liv utenfor jobb og den sosiokulturelle rammen de er en del av.

For Gadamer er ikke hermeneutikken en metode, men en filosofisk teori. Mennesket er grunnleggende meningssøkende. Men en slik søken etter mening starter ikke fra ingenting. Enhver forståelse starter med en annen forutgående forforståelse. Dette kaller Gadamer fordom. Fordommene består av våre opplevelser, meningskapning satt inn i en historisk og kulturell ramme. Fordommene har for Gadamer en positiv klang, de gjør det mulig for oss å i det hele tatt forstå verden vi har rundt oss og skape mening i det vi møter. Det er vår værens historiske virkelighet, de gitte betingelsene vi er en del av. De er ikke statiske men hele tiden i forandring (Krogh, 1996; Thomassen, 2006).

Vi som handlende subjekt forstår og tolker verden og hverandre. Fortolkning er genuint menneskelig. For meg som forsker vil noen av de gitte betingelsene være preget av at jeg er en vestlig, utdannet familierapeut, er kvinne, mor, og lever i min tidsepoke. For å bruke et begrep fra Bourdieu møter jeg som forsker og informant hverandre med våre "habitus". Disse kulturelle og sosiale rammene for mitt liv som Gadamer kaller for fordom og Bourdieu for habitus setter rammen og former meg og informanten og kan forklare hvordan vi møter og tolker verden. Gadamer kaller dette for forståelseshorisont, og det som skjer når våre verdener møtes er at jeg får ny forståelse, denne prosessen kaller Gadamer "horisontsammensmeltning" (Thomassen, 2006). Det er som en pendel som går frem og tilbake mellom de to horisontene vi begge har og skaper en ny forståelse. Denne sammensmeltningen blir det endelige resultatet i en åpen dialog. Forholdet mellom to horisonter, pendelbevegelsen som beveger seg frem og tilbake, blir en hermeneutisk sirkel (ibid). Det er nettopp i denne prosessen at jeg og informanten skaper mening sammen.

Mens det for Husserl og den fenomenologiske tradisjonen var sentralt å sette forforståelsen i parentes, og se bort fra alle føroppfatninger og gripe fenomenets sentrale og umiddelbare mening, så er forforståelsen i den hermeneutiske tradisjon vesentlig og henger sammen med vår genuint menneskelige eksistensform (Thomassen, 2006). Samtidig er begge retningene fundert på hverandre, og i følge Hårtveit og Jensen (1999) er fenomenologi og hermeneutikk vevet sammen på en måte som gjør at det ikke er mulig å skille dem (ibid, s. 62).

3.4 Forskerrollen –mitt ståsted og min forforståelse

Refleksjon rundt mitt ståsted som forsker og min forforståelse har fulgt meg gjennom forskningsprosessen. Kunnskap jeg har på fagfeltet har jeg tilegnet meg gjennom et langt arbeids og

studieliv. Mens jeg selv jobbet som miljøterapeut var jeg opptatt av hvordan jeg fremsto for de ungdommene jeg skulle hjelpe, og det skapte i meg en nysgjerrighet på hva som er virksomt i det miljøterapeutiske arbeidet. På samme måte som jeg tidligere forklarte den hermeneutiske sirkel, så vil min horisont eller forforståelse være preget av min fagbakgrunn, hvor jeg har vært tilknyttet barnevernsfeltet i mange år. Jeg har som forsker også med meg fordommer bygd opp av kulturelle erfaringer, kjønns erfaringer, oppvekst og mitt middelklasse miljø. Dette, i tillegg til de teoretiske perspektivene jeg har med meg vil prege hva jeg vektlegger i det informantene sier, og hva jeg velger som teoretisk ramme for oppgaven. Min forforståelse av temaene og begrepene jeg snakker med informantene om –som kjærlighet og omsorg, er begrep som allerede er til stede hos meg, skapt gjennom erfaring. Samtidig som informasjonen som intervju samtaler gir meg vil utvide min horisont og påvirke min forståelse. Jeg opplevde at jeg i intervjusituasjonen prøvde å være åpen, og gripe fatt i miljøterapeutenes livsverden slik den fremsto for dem. Hva legger for eksempel miljøterapeutene i begrepet kjærlighet, hva betyr det konkret for dem i møte med ungdommene? Fra et fenomenologisk ståsted ønsket jeg å finne ut hvordan dette gir mening for dem i deres arbeidshverdag. Men jeg la merke til at det var vanskelig å sette meg selv i ”parentes”, jeg ble en aktiv medskapere i kunnskapsprosessen.

3.5 Forskningsetiske overveielser

Før jeg startet rekrutteringen av informanter kontaktet jeg Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) på telefon for å drøfte om masterprosjektet mitt og gjennomføringen av dette var meldepliktig. I samtalen kom det fram at det ikke ble vurdert meldepliktig. Jeg ble imidlertid oppfordret til å fylle ut en uformell meldeplikttest som ligger på nettsidene til NSD, også der framkom det at prosjektet mitt ikke er meldepliktig da personopplysninger ikke skal registreres. Det eneste stedet hvor navn på informantene fremkommer er på samtykkeskjemaene som de fylte ut før intervjuet. Disse kan ikke kobles til intervjuene, og de ligger nedlåst på mitt kontor til masteroppgaven er innlevert. Lyddopptakene inneholder ikke navn, og arbeidsted fremkommer heller ikke. Opptakene valgte jeg å slette etter noen få dager etter at transkripsjon var gjort og jeg hadde hørt gjennom dem noen ekstra ganger. Informantene var etter min mening veldig forsiktige med å gi eksempler hvor ungdommer kunne identifiseres.

I følge Kvale og Brinkmann (2009) begrenser ikke etiske overveielser seg kun til intervjusituasjonen og feltarbeidet, men skal være integrert i alle fasene av forskningsprosessen. Under hele undersøkelsen var det moralske og etiske hensyn som jeg måtte ta. I rekrutteringen av informanter var jeg opptatt av at de måtte ha et ønske om å stille som informanter, og ikke noe de svarte ja til bare fordi jeg hadde snakket med deres overordnede om de kunne være med i et forskningsprosjekt. Min opplevelse underveis var at temaet for oppgaven var noe som engasjerte informantene og de ga uttrykk for at de ønsket å bidra. Det var viktig for meg å informere informantene godt om mitt forskningsprosjekt, og at

de til enhver tid kunne trekke seg eller velge å ikke svare på spørsmål. Selv om informantene kjente spørsmålene på forhånd, så var mine spontane oppfølgingsspørsmål ukjente. Personlig opplevde jeg i intervjusituasjonen at det var utfordrende for meg som til daglig jobber som terapeut å ikke bli ”terapeutisk” i tilnærmingen når spørsmål av personlig karakter kom opp. Jeg måtte minne meg selv på min forskerposisjon, samtidig som jeg måtte møte informantene med empati og forståelse. Eksempler på dette var da en informant fortalte sin egen historie om en vanskelig barndom, og en annen informant fortalte om utbrenthet i jobben. I min undersøkelse blir informantene bedt om å reflektere over tema som er av personlig karakter. Jeg hadde i intervjusituasjonen med meg at det kunne sette informantene i en sårbar posisjon.

Gjennom intervjuprosessen fremkommer det fra min side spørsmål som: ”Kan du si litt mer om det” eller ”kan du komme med eksempler” eller ”mener du med det...”. Kvale og Brinkmann (2009) understreker den fine balansen mellom forskerens ønske om å innhente kunnskap samtidig som en må være tro mot datamaterialet og vise informantene integritet. Jeg søkte i hele prosessen å ha en bevissthet og ydmykhet for hvordan jeg kan ha påvirket informantene, og at jeg i gjennomgangen av materiale skulle prøve å formidle det som de var opptatt av. Selv om denne bevisstheten var der ser jeg det som umulig å komme forbi min egen forforståelse. Og at jeg i utvelgelse av tekst, og bruk av teori setter rammene for hva jeg presenterer i oppgaven. Jeg tenker at informantene kom med mye interessant informasjon som jeg måtte utelate. Det var også en vanskelig overveielse da det kan ta bort viktige aspekt i helhetsbilde av det enkelte intervju.

3.6 Utvalg og rekruttering av informanter

Informantene ble rekruttert fra fire ulike barnevernsinstitusjoner: En ettervern, to atferd og en omsorgsinstitusjon. Jeg tok selv kontakt med lederne på de aktuelle stedene, og ble overasket over hvor positivt forespørselen min ble tatt i mot av dem, og hvordan de rekrutterte av sine ansatte etter de kriteriene jeg ønsket. To av institusjonene eies av kommersielle aktører, mens to tilhører Bufetat. Av dem jeg intervjuet jobbet to i medlever turnus, de resterende vanlig turnus. En av informantene hadde på intervjutidspunktet lederoppgave, og jobbet derfor dagtid. Jeg var ikke opptatt av kjønns sammensetningen, fordi jeg i oppgaven ikke er opptatt av kjønns spesifikke tema. Det var likevel fint å intervjuer både kvinner og menn.

Jeg satte følgende krav til informantene:

- Lang erfaring fra barnevernsfaglig institusjonsarbeid (informantene hadde fra 10-22 års erfaring).
- De skulle ha egne barn.
- Grunnutdanning innen helse eller sosialfag (en informant var sykepleier, en var sosionom, og tre var vernepleiere. Alle hadde ulike typer videreutdanning)
- God refleksjonsevne over egen arbeidshverdag.

Presentasjon av informantene:

Informant 1: Kvinne, 50 år. Sosionom med videreutdanning. 15 års erfaring med institusjonsarbeid (ulike typer barnevernsinstitusjoner). Medleverturnus. To egne voksne barn.

Informant 2: Kvinne, 54 år. Vernepleier med videreutdanning. 17 års erfaring fra samme institusjon. Todelt turnus (dag/kveld). 2 egne voksne barn.

Informant 3: Mann, 43 år. Vernepleier med videreutdanning. 20 års erfaring som miljøterapeut på samme institusjon. Todelt turnus (dag/kveld). Tre egne tenåringsbarn.

Informant 4: Mann, 42 år. Sykepleier. Nesten 10 års erfaring fra ulike institusjoner (alle atferdsinstitusjoner). Medleverturnus. Et eget barn på 4 år.

Informant 5: Kvinne, 46 år. Vernepleier med videreutdanning. 22 års erfaring på barnevernsinstitusjon, også som leder. Akkurat nå jobber hun dagtid. Et eget barn og et bonusbarn.

Målet med intervjuene var å gripe fatt i informantenes tanker rundt fenomenet jeg ønsket å belyse. Malterud (2008) sier at gjennom kvalitative intervju kan vi lete etter levende kunnskap i sin naturlige sammenheng (ibid, s 31). Antallet informanter det er behov for å intervju avhenger av formålet med intervjuet og hva man ønsker å belyse. Informanten ses på som en person som sitter inne med livserfaring og kunnskap som forskeren ønsker å gripe fatt i (Ringdal, 2013). Jeg ønsket i utgangspunktet et utvalg på 5-6 personer, og vurderte dette som tilstrekkelig tilfang for å kunne innhente informasjon som ga grunnlag for å reflektere over og belyse de fenomenene jeg var opptatt av. Jeg endte opp med fem intervjuer. Det var viktig for meg at informantene ønsket å dele sine tanker og refleksjoner med meg, og at de våget å åpne opp om temaene som jeg kom inn på. Etter at lederne hadde forespurt de aktuelle personene om det var greit at jeg tok kontakt, ringte jeg samtlige foreslåtte kandidater og fortalte dem om prosjektet, og sendte dem deretter intervjuguiden og informasjonsskrivet. Vi avtalte tidspunkt og sted for intervju, informantene valgte det som passet dem best. Fire ble intervjuet på eget arbeidssted og en kom på mitt kontor. Intervjuene ble foretatt i perioden mars til mai 2017.

3.7 Analyseprosessen

I følge Kvale og Brinkmann (2009) finnes det en rekke tilnæringsmåter for å analysere et kvalitativt materiale. Jeg ønsket å bruke tematisk analyse, fordi det fremstod som et fleksibelt og nyttig forskningsverktøy for mitt analysearbeid. Jeg brukte imidlertid lang tid på å gripe fatt i hvordan denne analyseformen kunne brukes på en systemisk og oversiktlig måte, og kom over artikkelen til Braun og Clarke "*Using thematic analysis in psychology*" (Braun & Clarke, 2006). Denne ble valgt som et utgangspunkt for å systematisere det analytiske arbeidet. Tematisk analyse blir av Dallos og Vetere beskrevet som en "quick and dirty" metode som i mindre grad innbyr til refleksjon, men baserer seg på inntrykk (Dallos & Vetere, 2007). Den blir derfor ofte kombinert med annet analyseverktøy. Braun

og Clarke (2006) argumenterer imidlertid for at gjennom den teoretiske friheten som tematisk analyse gir så kan denne stå alene og gir fordeler nettopp gjennom sin fleksibilitet. Jeg valgte å la den stå alene. Forfatterne beskriver den som en metode for å identifisere, analysere og rapportere mønstre (tema) i det datamaterialet som fremlegges. Analyseprosessen involverer en konstant bevegelse fram og tilbake mellom helheten i materiale hvor man søker på tvers av hele datamaterialet og det som man velger å kode og som er gjenstand for nærmere utforskning. I analyseprosessen av mine fem informanter tar jeg utgangspunkt i det Braun og Clarke (2006) kaller ”step by step guide”, som inneholder fem faser. Jeg har oversatt fra engelsk de ordene jeg mener blir mest riktige å bruke på norsk. Jeg følger ikke guiden slavisk, da jeg mener det er andre aktuelle perspektiver jeg vurderer som supplement til denne.

Fase 1: Å bli kjent med materialet, og transkripsjonsprosessen.

Første steg i tematisk analyse er å bli kjent med dybden og bredden i materialet. Braun og Clarke (2006) understreker at man bør lese gjennom materialet på en aktiv måte, flere ganger for å se etter mening og mønstre. Mitt skriftlige materiale var transkripsjonene av de fem lydopptakene jeg hadde gjennomført med informantene. Selve transkripsjonen kan gjøre at forskeren inntar en metaposisjon gjennom å merke seg noe som ikke var like tydelige under selve intervjuet (Malterud, 2008). I transkripsjonsprosessen merket jeg nye aspekter i det informantene sa som jeg ikke hadde merket meg på samme måte under intervjusituasjonen, både gjennom at innholdet ble tydeligere når det kom i skriftlig form, og gjennom å lytte til intervjuene. Transkriberingsprosessen åpnet for meg en dypere bevissthet om følelsene til informantene. Men mest av alt ble jeg oppmerksom på klokskapen i det de faktisk formidlet. Ved å lytte til og skrive ned det informantene sa kom jeg i en refleksjonsprosess over temaene i oppgaven, og jeg ble oppmerksom på tema som jeg følte det var riktig å legge vekt på videre i oppgaven. Et eksempel er informantenes fokus på den traumesensitive tilnærmingen og betydningen denne teoretiske forståelsen hadde for hvordan de møtte ungdommene, et annet eksempel er narrativenes betydning i det miljøterapeutiske arbeidet.

Selve transkriberingen var en tidkrevende prosess, men allerede i jobben med å skriftliggjøre det muntlige materialet var jeg inne i fortolkningsprosess slik Kvale og Brinkmann (2009) beskriver. Når intervjuene transkriberes fra muntlig til skriftlig form, blir intervjumaterialet strukturert slik at det bedre egner seg for analyse. Man får enklere en oversikt av hele materialet, og arbeidet med omstruktureringen fra tale til tekst er i seg selv begynnelsen på analyseprosessen (ibid). Braun og Clarke (2006) understreker at i tematisk analyse er det ikke en riktig måte å transkribere på, men det skriftlige materialet må inneholde den informasjonen man søker etter og at det fremstår riktig og sant i forhold til det som er formidlet muntlig. Forfatterne poengterer at selve transkripsjonsprosessen ikke er bortkastet, da den gir en grundig kjennskap til materialet, og setter i gang tankeprosesser rundt hvordan analysere (ibid). Samtlige av intervjuene ble transkribert de påfølgende to dagene etter at jeg

intervjuet, noe som gjorde at jeg kunne erindre stemningen i intervjusituasjonen. Et intervju var periodevis av litt dårligere kvalitet fordi et ark kom til å ligge på opptakeren. I dette intervjuet støttet jeg meg til notater jeg hadde tatt underveis i tillegg til det muntlige. De påfølgende intervjuene var av så god kvalitet at selve transkripsjonsprosessen ikke førte til noen problemer. Etter å ha lyttet til den muntlige formidlingen to ganger, leste jeg gjennom det skriftlige materialet to ganger, og noterte tanker og inntrykk i marginen.

Fase 2: Koding av materialet og Fase 3: Søk etter tema.

Etter å ha blitt kjent med datamaterialet gjennom tekst og lydopptak, så startet jeg analyseringen av teksten gjennom en induktiv tilnærming. Det vil si at hvert intervju ble utforsket, og gjennom en åpen tematisk koding lette jeg etter foreløpige temaer som utsagnene kunne assosieres med. Jeg hadde allerede noen hovedtemaer som jeg ønsket å utforske, og ble nok påvirket av dette selv om jeg forsøkte å møte teksten på en åpen og undrende måte. Jeg brukte fargekoder kreativt (uten å la meg begrense) for å få en oversikt og lete etter tema som informantene var opptatt av. Jeg kom fram til følgende tema (som fikk hver sin farge):

- kjærlighet som følelser
- kjærlighet som handling
- teori og fag
- personlige egenskaper
- egne omsorgserfaringer
- opplevelse av andre aktører (profesjonelle)
- opplevelse av ungdommens nettverk og foreldre
- historiefortellinger/narrativ

Kodingsprosessen er i følge Braun og Clarke (2006) en del av den helhetlige analyseprosessen, hvor man organiserer hele datatilfanget inn i meningsfulle kategorier (groups). Kvale og Brinkman (2009) forklarer at kodingen innebærer at det knyttes nøkkelord til et avsnitt i teksten, slik at en senere kan identifisere uttalelsene. Når jeg kodet materialet la jeg vekt på å lage kategorier som kunne gjenspeile opplevelsene til informantene.

Fase 4: Gjennomgang av temaene og fase 5: Definerings og benevning av kategorier.

I disse fasene sorterte jeg temakodene inn i potensielle kategorier. I dette arbeidet fant jeg ut at noen koder kunne sorteres inn under et hovedtema, noen var det vanskeligere å plassere et sted, da jeg synes de var overlappende. Jeg hadde mye tekst med tett meningsinnhold. Det var viktig for meg å ikke miste viktig data gjennom kategoriseringsprosessen. Jeg måtte likevel innse at tekst som jeg selv syntes var interessant ikke kunne tas med da det ikke svarte på det jeg egentlig ønsket å finne ut av.

Braun og Clarke (2006) sier at man i denne fasen bør lete etter ”essensen” i hvert tema. Jeg endte opp med følgende fire hovedkategorier med følgende undertemaer:

Hovedtema 1: Variasjon over kjærlighetspraksis

Med tilhørende undertema: -Kjærlighet som en følelse
-Kjærlighet som gode handlinger

Hovedtema 2: Fortid og framtid i nåtiden. Om bruk av historier.

Med tilhørende undertema: -Miljøterapeutenes egne historier
-Å skape nye opplevelser
-Hvordan hjelpe ungdommen å leve videre med sin historie

Hovedtema 3: Den reflekterte praktiker. Om fag og person

Med tilhørende undertema: -Faglig forankring.
-Personlige egenskaper
-Den integrerte fagpersonen

Hovedtema 4: Hvordan plasseres ungdommen

Med tilhørende undertema: - Å se ungdommen i sine relasjoner.
-Miljøterapeuten som del av omsorgssystemet.

3.8 Reliabilitet og validitet

For at en skal kunne etterprøve forskning, skal metodebruk vises til i oppgaven slik at det er åpent hvordan kunnskapen er fremskaffet. Reliabilitet og validitet viser til hvor troverdig og pålitelig undersøkelsen er, og er derfor viktige begrep innenfor all forskning (Kvale et al., 2009).

Når kunnskapen *valideres* stilles det spørsmål om kunnskapens gyldighet –hva dette er gyldig om og under hvilken betingelser (Malterud, 2008). Spørsmålet slik jeg ser det er altså om mine tolkninger i forskningen er gyldige i forhold til den virkeligheten jeg forsøker å beskrive. Malterud (2008) sier ”*all kunnskapsutvikling handler om å finne fram til mer eller mindre relevante versjoner av den virkelighet og sannhet som vi ønsker å vite mer om*” (ibid, s.178). Jeg har i forskningsprosessen ikke søkt etter objektive sannheter om miljøterapeuters kjærlige omsorgspraksiser, men gjennom en åpen og undersøkende holdning prøvd å gripe fatt i informantenes tanker om det jeg spør etter. Jeg har vært opptatt av at det skal være en sammenheng mellom teori og empiri. Jeg har forsøkt å reflektere over min nærhet til faget, min forforståelse og hvordan dette kan ha påvirket hele forskningsprosessen. Jeg har søkt kunnskap i informantenes opplevelser av sin arbeidshverdag, og vært opptatt av å synliggjøre og være transparent på hvilken måte de metoder og teorier jeg har brukt har hjulpet meg med å løfte

fram budskapet gjennom hele forskningsprosessen. Således vil jeg argumentere for at funnene i oppgaven er valide i sin kontekst.

Reliabilitet handler om forskningsresultatenes troverdighet. Kvale og Brinkmann (2009) sier at det å etterprøve kvalitative metoder er vanskelig, da fremgangsmåten ikke kan gjentas av andre forskere. Det er derfor viktig å være transparent gjennom å gi gode beskrivelser gjennom hele forskningsprosessen. Jeg har som forsker hatt fokus på å ha et reflektert og åpent forhold til informasjonen som er innhentet og måten hele forskningsprosessen er utført på. Det har vært utfordrende fordi jeg ofte har jobbet inne i mitt eget hode, og har måttet minne meg på å beskrive prosessene eksplisitt slik at hele forskningsprosessen blir mer åpen. Resultatene som vises til i min oppgave må sees i sin kontekst. En styrke i min oppgave er min teoretiske og erfaringsmessige nærhet til faget, som jeg mener gir meg en god bakgrunn i gjennomføringen av hele forskningsprosessen. En svakhet kan være at jeg i liten grad har erfaring med bruk av kvalitative intervju, og at jeg i den tematiske analysen i liten grad utfordres av alternative fortolkninger.

4. Presentasjon av funn

I dette kapittelet skal jeg presentere og utdype hvordan informantene reflekterer rundt kjærlighet og omsorgsbegrepet. Jeg har valgt å presentere resultatene eller funnene etter de fire hovedkategoriene/temaene jeg presenterte i forrige kapittel. Jeg har videre forsøkt å knytte hovedtemaene opp til oppgavens forskningsspørsmål som jeg presenterte innledningsvis. Underveis har jeg valgt å knytte utsagnene opp mot faglitteratur, dette for å kunne sette det inn i faglig kontekst.

I presentasjonen av første hovedtema ser jeg på variasjoner over kjærlighetspraksis. Jeg ønsker å knytte informantenes tanker opp mot første forskningsspørsmål ved å utforske miljøterapeutenes forståelse av kjærlig omsorgspraksis gjennom å presentere variasjoner over kjærlighetsfølelsen og kjærlighet som handling. I hovedtema to ser jeg på historienes/narrativenes plass i det miljøterapeutiske arbeidet. Her belyses forskningsspørsmål tre, hvor jeg utforsker på hvilken måte miljøterapeutene reflekterer rundt sin rolle som omsorgsutøver, presentert gjennom hvordan de bruker historier fra sitt liv, og videre hvordan de hjelper fram ungdommene med å leve med sine narrativ. I hovedtema tre kommer jeg inn på fag og person, også her reflekterer informantene rundt sin rolle, og hva som gir mening i deres arbeidshverdag. Systemisk tenkning er i denne sammenheng sentral, og det refereres da til mitt andre forskningsspørsmål. I siste hovedtema, nummer fire ser jeg på hvordan ungdommen plasseres. Også her ønsker jeg å fokusere på hvilken betydning den systemiske tenkningen har for den miljøterapeutiske hverdagen.

4.1 Hovedtema 1: Variasjon over kjærlighetspraksis

”Nasse Nøff: Hvordan staver du kjærlighet? Ole Brum: Du staver det ikke, du kjenner det.”

Dette hovedtemaet handler om informantenes refleksjoner rundt kjærlighetsbegrepet, hvordan det fortelles om kjærlighet og hva det betyr for informantene i den daglige omsorgsutøvelsen for ungdommene på institusjonen. Jeg presenterer tre hovedtema; kjærlighet som en følelse, kjærlighet som handling og ved å se på kjærlighetsbegrepet sett opp mot egne barn og ungdommene på institusjonen. Noen undertema går over i hverandre. Dette forteller meg at kjærlighet er et komplekst begrep, og vanskelig å belyse under absolutte kategorier.

4.1.1 Kjærlighet som en følelse

”Du må hente opp den kjærligheten du har da”

Mange av informantene reflekterer rundt det å skulle *føle* kjærlighet ovenfor ungdommen. I samtalen var det tydelig at de fleste miljøterapeutene hadde diskutert sammen med kolleger, og det var noe som var satt på dagsorden på bakgrunn av barnevernsproffene sine uttalelser. Informantene pekte på at dette var noe som ble forventet av dem, men diskusjonene gikk på hva dette begrepet burde inneholde og hvilke forventninger det egentlig stilte til dem i deres jobbhverdag.

”For hva betyr det? Å bli møtt med kjærlighet? Er det følelsen eller handlingen? Hva ligger i begrepet kjærlighet? Den følte kjærligheten er det ikke sikkert at man får. Hva består det i å bli møtt av kjærlighet? Man kan jo gjøre alle de rette tingene. Jo da blir man sett, man blir hørt, man blir respektert, man blir anerkjent, man får ros, man blir veiledet, noen bryr seg om å veilede. Det at noen gidder å bry seg er jo også en bit av den kjærlighetsideen. Men følelsen kjærlighet den tror jeg ikke bare man kan trykke på en knapp...sånn, -ååå jeg er så glad i alle de som bor hos oss nå.” (informant 1)

”Kjærlighet...ja, jeg, jeg....(pause).....vi ansatte er mer åpne for å gi. Det har jeg sett mye her. Jeg har sett at vi er gode til å sitte med dem i armkroken, gode på den nærheten, som kan føles som kjærlighet da. Det at man blir ivaretatt. Men jeg er usikker på om ungdommen klarer å se det på samme måte. For det ligger nok veldig dypt i dem at vi er betalt. Og at vi skal gå hjem til familien vår. Så hvor langt kan vi komme i forhold til det begrepet? Jeg er usikker på om vi kommer i mål med det da. Men jeg tror vi er flinkere til å vise at vi bryr oss.....om det ikke er kjærlighet, men at en bryr seg om.” (informant 5)

”Så for veldig mange så tror jeg at det å gi kjærlighet kanskje ikke går. Jeg tenker at om man skal klare å stå i jobben så må man holde unna kjærlighetsbiten. På den andre siden, om man definerer kjærlighet som et ønske om at personen skal få det som er best mulig der og da som vil gi størst mulig sjans for positiv endring så tror jeg på en måte man kan gi kjærlighet uten å

være så personlig engasjert. Man kan lage seg et handlingsmønster, altså at selv om handlingen ikke er utført med en kjærlighetsfølelse så er det en god handling likevel.” (informant 4)

”Det finnes ikke en form for å gi kjærlighet, for de (ungdommene) har så forskjellig utgangspunkt. Så følelsene mine handler mye mer om respekt. At jeg må tilnærme meg litt ut fra det ståstedet de er da, noen vil jo ikke ha fysisk kontakt, ikke sant. Det er vanskelig å gi ubetinget kjærlighet selv når du er på jobb, fordi du må definere noen ting. Du må si stopp fordi det blir for privat så jeg vet ikke om det er mulig (....) det er ikke noe gjensidig i kjærlighetsforholdet da.” (informant 3)

”..mange hadde tro på at vi er en klemmeinstitusjon. Tanken er jo fantastisk. Sikkert overført fra omsorgen til egne barn. Egne relasjoner. Men det kommer en kræsje et eller annet sted når du skal pålegge noen å klemme hvis det er det som kanskje skaper traume da.” (Informant 3)

”Jeg tenker på dette med intimitetsgrenser. Så tenker jeg på de som blir utsatt for overgrep, altså jeg tenkte på at det er noen som tar over uten at jeg vil.” (informant 5)

Informantene beskriver at kjærlighetsfølelsen kan bli for privat både for egen del, og av respekt for ungdommen. Flere av informantene mener at nettopp den *følte* kjærligheten kan være problematisk for jobben de skal utføre. Informantene kommer inn på at det ikke bare avhenger av deres evne til å føle, men også hvordan ungdommen tar i mot. Balansen. Slik jeg leser disse utsagnene handler det om miljøterapeutenes refleksjon over hva kjærlighetsuttrykket skal inneholde for dem. Følelsen det skaper hos den enkelte. Samtidig beskriver informantene at det å vise kjærlighet også kan være krevende i en profesjonell relasjon for egen del. Men de er også opptatt av den som skal ta i mot. At kjærlighet kan oppleves som invaderende på sett og vis. Noen ungdommer tåler det kanskje ikke, og informantene opplever at de må være sensitive i forhold til dette.

I motsetning til den beskrivelsen Hennem (2002) gir om kjærlighetsutøvelse i foreldreskapet som noe kulturen antar at foreldre kjenner nærmest intuitivt, er kjærlighetsbegrepet og dets innhold på institusjonen åpen for en offentlig debatt. Og det som gjøres på en institusjon, under det offentliges omsorg skal begrunnes i en fagtradisjon. Det er ikke det intuitive, men en faglig fundert praksis som skal ligge til grunn. Samtlige av informantene i oppgaven var opptatt av traumesensitivt barnevern. Dønnestad og Steinkopf (Gustumhaugen et al., 2017) sier at den viktigste oppgaven til miljøterapeuten i møte med traumatiserte ungdommer er å forstå seg selv. Det betyr å reflektere over egne tanker, følelser og handlinger og konstant være opptatt av hvordan vi fremstår for den unge. Det som i en familiær omsorgssituasjon vil være naturlig, som å gi en klem eller å stryke over ryggen kan man altså ikke bare

gjøre. Man må være sensitiv, spørre seg hva ungdommen tåler. Kjærlighet på barnevernsinstitusjon er ikke bare å være en "klemmeinstitusjon". Det er den fine avstemtheten. Det å ta inn hva ungdommen trenger. Denne refleksiviteten over egen praksis fremstår viktig for informantene. Flere har også erfaring med at de ikke har klart å regulere denne nærheten for egen del. De formidler dette som viktig lærdom.

"Det handler om at jeg de første årene jobbet veldig med en jente som var veldig inn under huden på meg. Så jeg trengte litt avstand." (informant 5)

"..for jeg ligger jo hjemme og tenker at om de kunne bodd hjemme hos meg og sånne ting. Men den har jeg måtte, den har det vært viktig å avklare." (informant 3)

Følelsen av slitenhet blir beskrevet av tre av informantene, nettopp på bakgrunn av at man hele tiden skulle være sensitiv ovenfor den andre, å være tunet inn på hva ungdommen trenger. Det å skulle gi av seg selv.

"Ja, når jeg blir for sliten. Når det blir for slitsomt, det man må investere av seg selv. Det med å prøve å legge til rette for endring hos noen som ikke er klar for det (..) for veldig mange går for lenge og er for slitne, eller så klarer de ikke å engasjere seg. Det er ingen andre yrker som har så stor gjennomtrekk som miljøterapeuter på atferdsinstitusjon". (informant 4)

Variasjonen over hvilke følelser som meldte seg hos informantene når vi snakket om ungdommene er interessant å gripe fatt i. I følelsene som beskriver informantenes relasjon til ungdommene, vektlegges et stort og oppriktig engasjement og glede over at ungdommene mestrer, eller bare det å være sammen og føle glede i fellesskapet. Jeg tenker at det å dele glede over dette også kan tolkes som en kjærlig handling.

"hvis jeg opplever at en ungdom får til noe og jeg blir så glad at jeg får gåsehud. Altså jeg får gåsehud på armene for jeg tenker at jeg blir så glad på deres vegne. For om jeg skal greie å utføre jobben så må jeg greie å ha et slikt engasjement, å være så følelsesmessig engasjert at jeg faktisk får gåsehud når de får det til....altså det kom tretten stykk i bursdagen hans. Og da var jeg så glad. Tenk at vi hadde en ungdom som hadde tretten i bursdagsselskap. Ja det var en fin dag, en veldig fin dag. Jeg personlig blir glad i dem, enkelt og greit." (informant 4)

"det å ha et genuint ønske om at det skal gå bra. Det må ligge et ønske om å bidra til det, og da må du hente opp den kjærligheten du har da." (informant 2)

"jeg kan føle godhet og glede da. Når de har det bra. Jeg vil at de skal lykkes og utvikle seg godt. Ha det fint. Jeg blir glad når det skjer gode ting i livene deres." (informant 5)

En av informantene reflekterte over den utviklingen hun hadde vært med på i fagfeltet. Det førte til at hun var veldig opptatt av forskjellen på personlig, profesjonell og privat. Hun sier selv at hun har beveget seg fra å skulle ha en avstand, til å bli mer nær.

”Mye har forandret seg, jeg er også annerledes enn jeg var for tyve år siden (...) man skulle nesten ikke gi en klem, altså det var sånn, likesom veldig profesjonelt (..) det viktigste er at det er samfunnet som har gått fremover, at det er det jeg har vært med på. At det har vært en prosess over tid. Som jeg liker. Altså jeg liker måten å være sammen med mennesker på. At det på en måte er lov. Jeg er ikke så redd for å vise kjærlige følelser for ungdommen lenger. Ikke så redd for å gjøre noe feil ved å involvere meg. Vi har jo lært selv at ungdommen sier at de tåler det. Og vil det. Vi tenkte kanskje ikke at de tålte det før.” (informant 5)

Informantenes refleksjoner rundt kjærlighetsbegrepet i betydningen av å ha en kjærlig *følelse* for ungdommene fremstår vanskelig å definere klart innholdet av. Thrana (2016) drøfter i sin artikkel ”kjærlighetens inntreden i barnevernet” hva kjærlighetsbegrepet betyr i en barnevernsfaglig kontekst. Hun understreker at det kan være å bli sett og anerkjent for den man er. At kjærlighet kan vises i den fysiske bekreftelsen og nærværet, og ved å møte ungdommene emosjonelt. Men også at det tydeligst vises ved utholdenhet i relasjonen, fordi utholdenheten viser ungdommen at de er verd å kjempe for, og at de er verdifulle og elsket (ibid). Disse betraktningene synes jeg passer til det mine informanter beskriver om det å føle kjærlighet til ungdommene. Mer enn følelsen av kjærlighet beskriver de nettopp en utholdenhet i relasjonen, ved å glede seg over og våge å gi av seg selv. Men at utholdenhet også kan kreve å sette grenser for seg selv for å tåle å stå i relasjonen.

4.1.2 Kjærlighet som gode handlinger

”Det handler om å skape et hjem”

I utsagnene til informantene ser jeg refleksjoner knyttet til det å utøve kjærlige handlinger, de formidler at det å ha en kjærlighetsfølelse kan være vanskelig, mens det fremstår lettere både å identifisere og beskrive kjærlige handlinger. I forandringfabrikkens høringsinnspill til ny barnevernslov skriver proffene *”med kjærlighet mener vi først og fremst menneskevarme-gjennom varme øyne, varmt kroppsspråk, varme ord-og å lytte for å forstå helt til bunns. Med kjærlighet mener vi også snille, varme handlinger”* (Barnevernsproffene, 2016 s. 2). Videre understreker proffene at retten til kjærlighet som en sentral føring er særskilt viktig for barn og unge som skal bo i institusjon for kortere eller lengre tid. (ibid.). Å identifisere handlinger som kan sees på som snille, varme handlinger slik proffene ønsker kan fremstå som en bekreftelse på at kjærlighet framvises. Jeg opplevde at informantene var opptatt av nettopp dette.

”Det kan være det å servere kveldsmat. For eksempel det å gi kveldsmat til en 17 åring. Noen vil si at nei, det må du ikke gjøre, da lærer de ikke selv når de skal flytte på hybel. Men poenget er at vi må gi de gode opplevelsene da, i det ligger det mye trygghet.” (informant 3)

”Det bør ikke være det helt store, det kan være å kjøre en tur til (stedsnavn) og kjøpe en type iskrem som jeg vet er god, si at nå kan vi dra dit, så skal du få smake noe godt, altså det er ikke alltid de store greiene.” (informant 2)

”Det er viktig for meg å se dem, at de ser at jeg ser dem og følger med på om de har det bra.” (informant 5)

”Jeg kan jo vise at jeg bryr meg. Som å spør ”har noen vist deg hvordan vaskemaskinen fungerer? Skal jeg hjelpe deg? ” Det er kjærlighet i det også. Det er kjærlighet i å gi mat og klær, bry seg om. De bittesmå dagligdagse tingene som bekrefter at jeg bryr meg. For meg er det mer handlingen enn følelsen tror jeg.” (informant 1)

”Kjærlighet kan ikke gis på den måten man kanskje definerer kjærlighet som alltid tilstedeværende. Men heller som en handling. Som å komme midt på natta fordi man setter seg selv til side fordi den andre er viktigere. En kjærlig handling kan handle om nærvær. Å gi respekt. Å ønske den andre vel.” (informant 3)

Informantene formidler at det å vise kjærlighet gjennom handlinger kan være å gjøre noe for ungdommen, gi oppmerksomhet, være nær, bekrefte dem og noen ganger strekke seg litt lengre, gå utenfor reglene. Det er handlinger som informantene ser på som gode og verdifulle som kan tolkes som å formidle kjærlighet.

Berit Landmark og Alicija Olkowska har i sin bok intervjuet tre ”proffer” –ungdommer fra forandringsfabrikken, som har erfaring fra barnevern. I disse intervjuene sammenligner ungdommene miljøterapi i barnevern og psykisk helsevern. Ungdommene sier noe om hva en institusjon bør være og beskriver at de ønsker den skal være som et hjem, et koselig hjem å komme tilbake til, med faste voksne man stoler på og ikke så mange forskjellige voksne (Olkowska & Landmark, 2016).

To av informantene i min oppgave jobber medlevertturnus. Disse to trakk spesielt fram den strukturelle organiseringen med å være sammen med ungdommen over flere døgn som viktig i det å kunne skape en hjemlig atmosfære:

”Jeg kan spør Per hva som er favorittmaten din, og dagen etterpå har jeg laget denne maten til ham, det er en anerkjennelse av det du sa. Jeg har sett og hørt. Derfor lager jeg kjøttboller til deg i dag.” (Informant 1)

”Men i medlevertturnus har man også den langsomme tiden, den late tiden. Vi henger bare

rundt, jeg strikker litt og du spiller litt og, altså den tiden hvor det ikke skal skje noe hele tiden. Vi bor i huset sammen, vi deler samme stue. Det handler om å skape et hjem. Alle de innholdsløse timene er også med på å skape en slags trygghet. Det blir mer personlig. De blir kjent med deg til alle døgnets tider og i alle situasjoner.” (informant 1)

”På en tidligere institusjon jeg jobbet på var det vaktbytter hele tiden, tjueen vaktbytter i uka. I medlevertturnus har du en arbeidsdag hvor man kommer opp i vanskelige situasjoner, man kan jobbe seg gjennom dem, kanskje vi til og med kan komme så langt at vi kan gi hverandre en klem.. man må jobbe seg gjennom ting med dem sammen. Altså reguleringsbiten av følelsene som man ikke fikk fra mor når de var et år....så kan vi ha samtale etterpå. Jeg kan si at jeg er så glad for at jeg har vært her nå når du har hatt det så vanskelig.” (informant 4)

Jeg synes å se i refleksjonene til informantene at det kanskje fremstår lettere å forklare og definere kjærlighetshandlingene enn kjærlighetsfølelsen i en profesjonell relasjon. De siste utsagnene sier også noe om at struktur og organisering er av betydning. De informantene som jobber medlever turnus mener at nettopp tidsaspektet med lange jobbøkter skaper en ramme av ro og stabilitet for ungdommene. Slik jeg leser informantene gir dette et godt grunnlag for å fokusere på kjærlige handlinger gjennom det å stå i vanskelige ting over tid for å kunne ”lande” sammen med ungdommene, samt den langsomme tiden uten så mange krav om å være effektiv. Men bare ved å være sammen.

4.1.3 Profesjonell og privat kjærlighet. Er det forskjell?

”Jeg er jo ikke terapeut hjemme”

Alle informantene er selv foreldre. Grunnen til at jeg satte dette som et krav for mine informanter var at jeg ønsket å undersøke om de opplevde at det var en forskjell på kjærlighetsaspektet i omsorgen til egne barn contra den som fremvises på institusjonen. Samtlige av informantene mener det er en forskjell, men det var ulike aspekter ved denne ”forskjelligheten” som ble belyst. Noen trakk fram at de ikke bare kan overføre en omsorgspraksis som fungerer fra erfaringen med egne barn. Et av momentene som ble trukket fram som bakgrunnen for dette var at de deler oppvekst historien med dem, de kjenner dem godt, vet hva de tåler, liker osv. Flere var tydelig på at det krever noe helt annet av dem å gi omsorg på institusjon. Det formidles en annen type sensitivitet i forhold til hvordan de skal utføre en god omsorg ovenfor ungdom de ikke kjenner. Omsorgen skjer i en profesjonell rolle. Informantene opplyser at de vurderer sine handlinger, tenker på hva ungdommene til enhver tid trenger og tåler på en annen måte enn ovenfor egne barn.

”Jeg er i større grad avhengig av å holde ordet mitt her enn hjemme. Så om man av og til gjør noe annet enn det som er sagt eller avtalt hjemme så går det bra, at jeg kan bryte løfte til min sønn på en måte. Det kan jeg ikke på jobben.” (Informant 4)

”Du kjenner dine egne barn sitt utviklingsløp, så du trenger aldri være spesielt engstelig for å trå feil og hvis du gjør det så får det ikke så store konsekvenser. Det er lett å rette opp. Det er en vesensforskjell. Det at jeg i relasjon til mine egne barn er mye mer meg selv. Det ligger jo litt i det med kjærligheten også. Det at jeg i forhold til egne barn er mye mer meg selv og mine behov også. Det er gjensidig.” (informant 3)

”Jeg kjenner jo mine barn bedre, fordi jeg har levd med dem så lenge. Så har jeg noen følelser i bunn for mine egne barn da. Det er mye mer følelser. Selvefølgelig. Jeg er jo ikke terapeut hjemme. Jeg tillater meg mer sinne, en større usaklighet. Ja mer meg selv på godt og vondt med mine egne enn det jeg gjør her. Men jeg er meg selv her også, men jeg blir mer skjerpet.....noen av ungdommene har opplevd så mye, så da er forventningene mine annerledes også.” (informant 2)

Jeg syntes å se at beskrivelsene rundt kjærlighetsbegrepet ble sterkere og tydeligere i uttrykksformen da informantene reflekterte rundt følelsene til egne barn i forhold til ungdommene på institusjonen.

”Men altså kjærlighet her og kjærlighet hjemme. Jeg tenker ikke at det er det samme. Jeg tenker ikke det.” (informant 5)

”jeg tenker at det er forskjellige typer kjærlighet jeg. Det er kjærlighet du har til partneren din, så er det kjærlighet du har til barna dine (..) det blir jo på ulike nivå, altså den uselviske kjærligheten du har til egne barn, det blir noe annet igjen.” (informant 2)

Utsagnene jeg har valgt for å illustrere dette temaet kan være med å belyse hvor komplekst det å skulle gi kjærlighet kan være. Samtlige informanter problematiserer det å skulle *føle* kjærlighet i en profesjonell relasjon. Dette ble ekstra tydelig når de reflekterte rundt hva kjærlighet til sine egne barn betyr for dem til forskjell fra den de skal gi til ungdommene på institusjonen. Her var samtlige opptatt av at det er snakk om en annen type kjærlighet. I beskrivelsene av kjærlighetsbegrepet ovenfor egne barn var det mer følelsesaspektet som kom fram, mens ovenfor ungdommene var det i større grad de kjærlige handlingene det ble lagt vekt på. Jeg leser utsagnene i retning av at informantene søker etter å finne hva som kan tolkes som en kjærlig handling for den enkelte ungdom, for å finne en essens i hvordan dette kan gis den enkelte ungdom. For så å bestrebe seg på å gjøre mer av dette. Det ble også tydelig for meg at kjærlighet gitt i en profesjonell setting er noe som informantene er opptatt av. At ungdom gjennom forandringsfabrikken har sagt at de ønsker å bli møtt med kjærlighet blir ikke sett på som et urimelig krav, men som noe hver enkelt informant er opptatt av å finne ut av hva betyr, og bestrebe seg på å etterkomme. Det kan imidlertid synes som informantene opplevde temaet som lite avklart når det gjelder å ha en felles faglig forståelse for hva dette skulle innebære, og som faglig praksis på institusjonen. Det er opp til hver enkelt selv å finne ut av.

4.2 Hovedtema 2: Fortid og framtid i nåtiden. Om bruk av historier

”If we change the stories we live by, quite possibly we change our lives” (Thomas King).

Troen på at historiene, fortellingene om oss selv er med på å forme oss som mennesker er en grunnleggende tanke innenfor narrativ teori. Historiene vi forteller om oss selv, er utviklet i en sosial kontekst (Johnsen & Torsteinsson, 2012). For at de skal få legitimitet er det andre mennesker som må bidra til å konstruere eller opprettholde dem. Slikt sett blir den del av en sosialkonstruktivistisk ide (Hårtveit & Jensen, 1999). Det betyr at andre mennesker også kan være med på å konstruere andre, alternative historier i våre liv. Miljøterapeutenes bruk av egne historier i møte med ungdommene, og deres søken etter alternative historier i ungdommens liv ble løftet fram som en viktig del av samhandlingen. Det var ikke noe jeg eksplisitt spurte informantene om, men det ble tydelig for meg at narrativenes betydning var en implisitt del av det miljøterapeutiske arbeidet.

4.2.1 Miljøterapeutenes egne historier

”Trua på å få til ting er blitt som et mantra for meg”

Noen av informantene var opptatt av historier fra eget liv, hvordan det hadde preget dem som mennesker og i rollen som miljøterapeut i møte med ungdommene. Noen reflekterte også rundt hvordan de kunne bruke egne historier for bedre å forstå ungdommen. Det er knyttet etiske problemstillinger rundt rollen som profesjonell omsorgsgiver, og hva man velger å dele fra sitt eget liv krever en faglig refleksjon for miljøterapeuten. I FO sitt yrkesetiske grunnlagsdokument (2015) er det vektlagt at man skal ha en faglig etisk refleksjon over egne verdier og holdninger. Det å reflektere over og gjenkjenne hva som har formet deg som menneske og fagperson, holdninger og verdier i eget liv, eller det å dele eller ikke dele en personlig historie krever slike faglige refleksjoner. I sin masteroppgave har Olkowska (2012) intervjuet familierapeuter om når de velger å dele historier fra eget liv i terapisettingen. Hun kaller dette begrepet selvavsløring, eller å dele en personlig erfaring. I hennes masteroppgave kommer det fram at slike historier deles sjelden, men at det forekommer anledninger hvor terapeuter vurderer det som hensiktsmessig. Hun mener hennes funn kan være med på å åpne opp diskusjonen rundt terapeuten som en ”hel person” bestående av det profesjonelle men også det personlige, og hvordan egne historier deles kan være med på å bevisstgjøre hvem terapeuten som person er. Hun understreker imidlertid at dette er det lite forsket på i terapeutisk arbeid. Jeg kunne kjenne igjen noen av hennes refleksjoner i intervjuene med informantene i min oppgave. Mine informanter fortalte om noen episoder hvor de valgte å dele personlige historier, noen var av svært privat karakter, mens de fleste var historier med ”ufarlig” innhold, som kunne si noe om dem som personer uten å være for privat.

”Alle har jo en ballast. For meg er det slik at min mor tok sitt eget liv, og min far var periodedranker, så kan man jo definere sitt liv ut fra det. Og ungdommen kommer fra tøffe

historier, veldig tøffe historier. Jeg definerer ikke mitt liv ut fra det som skjedde med meg. Jeg definerer historien om mitt liv som en fin barndom (...) det er klart at jeg bruker sjelden min historie for ungdommene på jobb. Men jeg har gjort det noen ganger, fortalt dem om det. Man må være trygg på den andre om man eventuelt velger å bruke historien sin på den måten. Man kan jo ha den med seg sånn i bakhodet selv om jeg ikke bruker den direkte (...) og jeg har i gitte tilfeller sagt til ungdommen at jeg vet ikke hvordan du har det, men jeg vet hvordan det er å ha det vanskelig. Og jeg vet at det kan bli bedre.” (Informant 4)

”Jeg har kjent på en del ting oppgjennom. Det handler mye om følelser. Erfaringer som jeg formidler til ungdommen (..) og det går an å være personlig. Jeg har vært veldig opptatt av profesjonell, personlig og privat. Det har vært en prosess over mange år (..) jeg har nok latt meg være mer personlig i møte med ungdommen.” (informant 5)

”Det er om å gjøre å hente ut de ressursene de har. Det har jeg gjort hjemme. Den andre sønnen min holdt på å dø og har hatt mange komplikasjoner i sitt liv. Han har fysiske handikap. Så når jeg møter ungdommene har jeg alltid tenkt at alle har noen ressurser som de kan bruke. Litt sånn, bare prøv, det er ikke så farlig å feile. Den mentaliteten har jeg hatt hjemme, og den har jeg tatt med meg hit på (navnet på institusjonen). Trua på å få til ting er som et mantra i meg.” (Informant 2)

”Man har jo alltid erfaringer fra eget liv (..) jeg drev med idrett. Spilte fotball. Og det jeg har tenkt på i ettertid er at de foreldrene, laglederne, de som var rundt laget hadde jeg en nærere relasjon til enn jeg hadde til egne foreldre på den tiden. Og det har vært viktig, å se at det finnes arenaer hvor det er mulig å tilføre en annen type omsorg, den tanken på at noen kunne bry seg og skape en relasjon. At det var viktig for meg, måten de brydde seg på. Så det har jeg tatt med meg. Troen på at relasjonen er viktig.” (informant 3)

Informantene forteller her balansekunsten det er å vite når en skal dele eller velge å ikke dele. Er historien av privat karakter er informantene restriktive med å dele. Det gjør de bare unntaksvis og etter grundige refleksjoner. Mange av refleksjonene informantene hadde rundt dette var at deres historier og opplevelser var noe som de brakte med seg i sin jobbhverdag, noe som var implisitt i det miljøterapeutiske arbeidet. Som hadde gitt dem erfaringer de brakte med seg men som de ikke nødvendigvis brukte eksplisitt i terapien med ungdommen.

4.2.2 Å skape nye opplevelser

”Vi må gripe fatt i de små tingene de får til”

De forrige utsagnene gjenspeiler informantenes aktive stillingtaking til bruk av personlige historier, og hvordan opplevelser fra deres eget liv har preget dem og formet deres syn på hva god omsorg skal være. Noen av disse historiene og beskrivelser bærer med seg elementer fra en ”god norsk oppdragelse”. Jeg leser det som tanker og holdninger preget av informantenes sosialiserte sannheter, eller habitus for å bruke et begrep fra Bourdieu. Disse historiene ble intuitivt formidlet som gode omsorgspraksiser og som en god verdi i seg selv, uten at informantene forklarte hvorfor. Jeg opplevde at dette lå slik Salole (2013) beskriver i deres ryggmargsrefleks. Alle informantene var etnisk norske, og hadde selv erfaring fra oppvekst i en norsk kontekst. Jeg synes å se at disse historiene inneholdt elementer fra en god norsk oppdragerpraksis og det fremsto naturlig for dem at informantene ønsket å gi videre disse til ungdommene.

”For en del år siden var jeg og to ungdomsjenter på tur i Jotunheimen. Hun ene hadde kun brukt naturen til å røyke hasj (...) så kom vi oss opp på Galhøpiggen. Så hadde vi en hviledag, så gikk vi Beseggen. Og vi brukte elleve timer over Beseggen. Jeg hadde med ryggsekken full av forsterkere, godis og kjeks, det var alt i den ryggsekken. Så noen år senere treffer jeg henne igjen, og hun planla tur til Jotunheimen med kjæresten. Akkurat samme rute. Så gi dem mestringsfølelse, så de skjønner at de får noe til.” (informant 4)

”De bør ha fritid og finne på ting. De må komme seg opp, ut og vekk. Være med venner. Være ungdommer.” (informant 2)

”Det kan jo handle om å kunne tilrettelegge slik at vi for eksempel kan få til å dra på en telttur.” (informant 3)

Alle miljøterapeutene var opptatt av å gi ungdommene opplevelser av mestring og gode samspillsopplevelser. I en narrativ språkdrakt kan det beskrives som om informantene hjelper ungdommene med nyskriving av historiene sine, gjennom å dekonstruere de dominerende historiene ungdommene har om seg selv og konstruere nye historier gjennom å gi mestringsopplevelser. I en narrativ forståelse kan dette forstås som en prosess gjennom samskaping av et nytt narrativ mellom miljøterapeut og ungdom slik at en ny og livskraftig historie kan vokse fram for ungdommen. En historie som er rikere og fyldigere og åpner opp for nye muligheter (Lundby, 1998, 2009).

Å se de uante utviklingsmulighetene slik Søren Hertz (2008) beskriver det, betyr å se hvilke utviklingspotensial den enkelte har. Hertz sier at mulighetene for å skape nye identitetsskapende historier krever at vi utfordrer egne forforståelser i møtet med ungdommene. Det kan bety å peke på ressurser og gi gode mestringsopplevelser slik at de kan skrive ”nye livgivende historier om seg selv

og andre bygget på opplevelsen av i fellesskap å bevege seg vekk fra tvil og usikkerhet” (Hertz 2008, s. 30). I utsagnene til informantene ser jeg mange refleksjoner om nettopp det å ha troen på ungdommene gjennom å hjelpe dem med å skape nye gode opplevelser.

”du må være nysgjerrig, og orke å lete etter det som er positivt eller tiltalende hos den enkelte (...) det er noe i alle, alle fortjener å bli sett av forskjellige voksne fordi du vil se noe i en ungdom som jeg ikke ser, og omvendt (...) Å få følelsen av at jeg er verd å få en relasjon til for vi kan jo bygge så mye relasjoner vi vil men det er ikke en relasjon før ungdommen selv kjenner at de har en relasjon til deg(...) Så da er jeg oppmerksom, og spør, finner ut hva de liker og er gode på. Og minner dem på det etterpå. Det de har fått til” (informant 1)

”Vi skal prøve å skape en normalisert trygghet. Som vil gjøre det enklere for ungdommen å fungere i relasjon til andre senere, og så hjelpe dem inn i vennskap. Det har vært redningen for mange, det å få en venn. Det er så utrolig viktig (...) det å legge til rette for at de skal få det til. Å skape trygge nok arenaer. Altså det å gå på kino med en ungdom og en venn, det kan jo være som å løpe et maraton for mange så vi må tenke alternativt. Kanskje ikke lagidrett alltid er det beste, men motorcross for eksempel (informant 4)

”Vi må ikke henge oss opp i de tingene de ikke får til (..) vi må gripe fatt i de små tingene de får til. Vi må passe på å gi ros og positive tilbakemeldinger. Så om man greier å fokusere nok på de positive handlingene, og styrke selvfølelsen deres(.....). Så det viktigste jeg kan tilføre er håp. Håp og tro, at de kan tro at de kan greie det. At jeg skal greie å få til livet mitt sånn og sånn. At jeg kan greie å få en jobb, ha et hus. Altså først må man håpe. Så kan de få troen på det. Så kan de begynne å nærme seg det målet (...) troen på at de skal få til å bo på en plass om de ikke har erfaring med at de kan bo lenge på en plass. (informant 4)

”Noen har lyst til hele tiden å snakke om sine sykdommer, og det som er fælt. Da kan jeg si, jeg har lyst til å snakke om det som er friskt ved deg jeg. Det du får til. Hva kan vi gjøre med det? Kan vi utvide? (informant 2)

Informantene gir uttrykk for at de i den miljøterapeutiske hverdagen leter etter ungdommenes ressurser, benevner disse samtidig med at de leter etter nye måter ungdommen kan oppleve mestring på.

Hertz (2008) sier at symptomer blir holdt levende i sosiale samspillsmønstre. Derfor blir viktig i det miljøterapeutiske arbeidet å skape nye samspillsmønstre som kan bygge nye identitetskonstruksjoner som kan åpne opp for ungdommen. Det ideelle sier han er at dette blir båret fram av en nysgjerrighet når det gjelder fortid, nåtid og se muligheter i fremtiden. Ungdommen må inviteres til å se disse mulighetene sammen med miljøterapeutene (Hertz, 2008; Hertz i Olkowska & Landmark, 2016). Det å åpne opp for refleksjoner om hva som er mulig, og se dette i sammenheng med ungdommenes ressurser her og nå blir beskrevet av informantene som viktige omsorgsoppgaver.

4.2.3 Hvordan hjelpe ungdommen å leve videre med sin historie

”det er alltid gode historier fra eget liv”

Ungdom på barnevernsinstitusjon har ofte en historie fylt av vanskelige opplevelser, ofte presentert som ”problemhistorier”. I narrativ praksis er identitetsutviklingen uløselig knyttet til de historiene vi forteller om oss selv (Johnsen & Torsteinsson, 2012). I forrige avsnitt var jeg opptatt av å formidle informantenes tanker om det å skape nye opplevelser for ungdommene i nåtid, slik at de kunne ta med seg disse som gode byggeklosser i sin identitetsbygging. En annen dimensjon som imidlertid synes viktig for informantene er å hjelpe ungdommen til å leve med sin og sin families (foreldres) historie i fortid. Å se at historiene har mange fasetter, med fokus på å lete etter alternative opplevelser om deres liv som ikke stemmer med ”problemhistorien” de ofte bærer med seg. For så å skape et håp om at historiene som skal skapes i fremtiden er fylt av håp.

”Jeg kan finne noe hos alle, så skryter jeg av det. Noe de har fått til.” (informant 2)

”alle har noe med seg som er positivt, altså noe de har gjort. Er flinke til. Noe som de gjorde for tre år siden som plutselig kommer fram i en annen sammenheng som en bisetning. Det kan være sang, fisking. At man er oppmerksom på det, husker det eller spør dem der og da. Å ”catche” disse små tingene.” (informant 1)

”Minne dem på -skjedde det noe bra på den turen? Var det noen fine ting? Historieoppbyggingen. Hater pappa. Skal aldri mer se pappa. Husker ditt og datt, turen dit. Man må jo støtte dem i det, men så kan man spørre om de husker noe fint fra den turen? Og over tid, med tålmodighet kan man se at de er i ferd med å bygge en annen historie, samtidig som man jo må respektere og støtte dem i det vonde.” (informant 3)

”Sånn når vi småprater om ting så gjør jeg det liksom litt ufarlig. Da kan jeg få vite mye, når vi ufarliggjør ting. Altså så sier jeg sånn: Hva liker du å spise? Hva liker dere å spise? Er mamma flink til å lage mat? Så kan jeg få greie på noe, og så kan vi snakke om det. At mamma for eksempel satt å sydde en kjole til karnevalet hele natta. At hun er flink til å strikke, den genseren der var kjempefin, har mamma strikket den? Jeg kan ikke strikke, så fint at hun gjør det for deg. Da kan jeg blåse det litt opp da.” (Informant 2)

To av de kvinnelige informantene ga imidlertid et eksempel hver hvor de ikke prøvde å hjelpe ungdommen i å kunne utvide sin foreldrehistorie, men heller støttet ungdommen i den vanskelige prosessen å bryte med familien. I begge tilfellene var det jenter som hadde vært utsatt for overgrep fra far, og mødrene tok parti med far. Dette brøt tydelig med informantenes forestilling om hva det gode moderskap skal være. Mødrenes allianser med døtrenes overgripere fremsto for informantene som det totale svik. Det ble tydelig at disse mødrene brøt de kulturelle normene for hva som kunne forventes

av en mor, nemlig som beskytter for sin datter.

”Vi har en jente her som kommer fra et såkalt pent hjem. Hun ble utsatt for overgrep fra faren. Så har vi en mor vet du som vi tenkte kunne være til støtte. Men det var det ikke her. Det hun følte, det var dobbelt svik rett og slett. Moren hennes var ekstremt kald, og jenta fikk høre at det var hennes feil det som var skjedd. At det ikke var sant. Og mor støttet faren. Da sa jeg, det er ikke vits, la det være. Det er ikke slik at man alltid skal klare å være sammen. Det ble veldig skadelig for henne å ha den kontakten, så den ble kuttet. Så måtte vi heller hjelpe henne til å bli sterk nok til å tåle det.” (informant 2)

”Vi hadde en ungdom som var utsatt for overgrep, hun var like gammel som datteren min. Og mor tok parti med far. Det kjente jeg ekstra. Så det kan jo ha med egne følelser i forhold til egne barn, sånn at det kan ligge i ryggmargen. Da slo det inn. Det ble ugreit, i møte med meg selv. Det var vanskelig å takle. Å stå i tankene og følelsene det gir. Jeg tror jeg hadde taklet det om det hadde gått bedre med mor og datter. Men så lenge mor skjov datteren fra seg (...) det var vanskelig å bære. Da kom den morsfølelsen, ryggmargsfølelsen. Altså da slo den rett inn. Det har satt seg, jeg tenker på det enda selv om jeg ikke ser henne nå. Det var vanskelig å tåle.” (informant 5)

I gjennomgangen av intervjuene ble det tydelig at hvilke historier som hjelpes fram om ungdommens liv er veloverveid og av betydning i det miljøterapeutiske arbeidet. Det fremstår som viktig for informantene at en kjærlig omsorgspraksis innebærer å hjelpe ungdommene med å se historiene om seg selv som noe mer en det som umiddelbart faller en i øynene, som Søren Hertz uttrykker det (Hertz, 2008). Miljøterapeutene beskriver at dette arbeidet forutsetter at de er nysgjerrige og tålmodige. Men som de siste eksemplene viser vektlegger også informantene å kunne ta stilling til, og hjelpe fram ungdommenes egen styrke for å hjelpe dem å leve med en historie preget av svik.

Informantenes beskrivelser tyder på at de bruker tid på dette, og at de sammen med ungdommene kan dvele ved betydningen av de alternative historiene om de unge selv eller ungdommens foreldre. Men samtidig også peke på mulighetene fremover. Jeg leser dette som et ønske fra informantene om å hjelpe ungdommene med å skape troen på at de kan konstruere et liv for seg selv fylt av mening

Informantene var alle opptatt av hvordan egne omsorgsopplevelser hentet både fra egen oppvekst og fra foreldrerollen på ulikt vis hadde formet dem som miljøterapeut. *Hvordan* eller *om* informantene valgte å dele personlige historier med ungdommen fra sitt eget liv ble imidlertid vurdert ulikt av informantene. En informant hadde en sterk historie om en vanskelig barndom. Dette formet ham i møtet med ungdommen, men å dele sin opplevelse om et vanskelig liv direkte med dem var han tilbakeholden med. Oppsummert fremstår informantenes refleksjoner over om de skal dele egne personlige historier som noe de gjør unntaksvis, og kun etter overveielser hvor det vurderes faglig

forsvarlighet, og med ungdommens beste som utgangspunkt. Slikt fremstår det som om informantene setter begrensninger for seg selv, men også for ungdommen. Jeg leser informantene som reflekterende over hvordan de bruker sine historier og opplevelser. Det er imidlertid interessant hva som implisitt formidles som god omsorgspraksis som er preget av norsk skikk og bruk. Å for eksempel introdusere fjellturer, teltturer, bake boller hjemme, ha faste middagsrutiner fremstår ikke som gjenstand for refleksjon men som opplevelser som er selvfølgelig i en norsk oppdragerkontekst, og som det ikke stilles spørsmål ved.

4.3 Hovedtema 3: Den reflekterte praktiker. Om fag og person

”Man må forstå mer enn bare seg selv i relasjon til den andre”

Miljøterapeutene er profesjonelle omsorgsgivere. Erik Larsen (2004) sier at i det miljøterapeutiske arbeidet integreres ideelt sett den faglige kunnskapen og formelle kvalifikasjoner (som utdanning og erfaring) med de uformelle kvalifikasjonene som kan være personlig egnethet, personlighet og livserfaring. Olkowska (2016) trekker fram Bateson sin betydning av kontekst når en skal forstå miljøterapeutens handlinger. Hvordan forståelsen av et fenomen kan forandre seg avhengig av sammenhengen de oppstår i. Kontekst handler også om det individuelle ved oss som gjør at vi forstår og tolker noe på en bestemt måte og hva som gir mening i situasjonen. Forforståelsen til miljøterapeuten handler om den erfaring, kunnskap og historie han eller hun tar med seg inn i samhandlingen med ungdommen. Forforståelsen vil igjen være preget av den faglig oppdaterte kunnskapen informanten har tilegnet seg, den sosiokulturelle settingen miljøterapeuten er i, samt egne ferdigheter og holdninger (Olkowska & Landmark, 2016). Forstått i denne sammenhengen vil Bateson sitt begrep kontekst sammenlignes med Gadamer sitt begrep forståelseshorisont. Når jeg i dette kapitlet retter fokus på miljøterapeutenes refleksjon over egen praksis og hvilke faglige retninger som inspirerer dem og forankrer den jobben de gjør antar jeg at denne fagkunnskapen sammen med personlige egenskaper er noe som former informantenes forståelseshorisont. Olkowska (2016) skriver at for å forstå det som skjer i kommunikasjonen må miljøterapeuten inkludere forståelsen av seg selv sammen med ungdommen. Det er viktig i en systemisk forståelse av den miljøterapeutiske virkelighet.

4.3.1 Faglig forankring

”Jeg har blitt tryggere på å gjøre det, for jeg ser det har effekt”

Å få informantene til å reflektere over sin faglige praksis føltes som å be dem å beskrive en kompleks virkelighet med litt for enkle ord. I intervjuene kom det frem at miljøterapeutene gjennom årelang erfaring har hatt en utvikling både faglig og personlig. Jeg tenker at det kan beskrives som en kunnskapsreise hvor de har pakket med seg en koffert bestående av det beste av det de har lært underveis, og hvor de pakker ut det de trenger ved behov. Kvaran og Holm (2012) drøfter i sin bok

hva det vil si å være en profesjonell fagperson. Det fremkommer at det å være profesjonell innebærer en spesiell fagkompetanse og en sosialisering inn i normer og verdier for sin faggruppe. Profesjonalitet kan bestå av teoretisk kunnskap, personlig kompetanse og yrkesspesifikke ferdigheter. Jeg ønsker her å introdusere noe av den teoretiske kunnskapen som ble fremsnakkert av informantene. Hvilken fagkunnskap de verdsetter og som påvirker dem i den daglige yrkesutøvelsen.

”Jeg har jobbet lenge som miljøterapeut, og det som alltid har vært viktig for meg er den systemiske tenkningen. Det å gå bort fra årsak-virkning, men å tenke systemisk har vært viktig for meg hele tiden. Å undre seg, og undersøke hva som ligger til grunn og finne ut hva man kan gjøre med det, eller endre på ting da. Det jeg har tenkt er at jeg ser det sammen med traumesensitivt barnevern egentlig. Litt sånn, det å kunne gå inn og skjønne hva som ligger bak. Jeg er glad for den tenkningen, det å jobbe traumesensitivt er noe som tiltaler meg. Det føles riktig, særlig det med å være undrende.” (informant 5)

”Den traumebeviste omsorgen er nesten selvsagt. Man har vel hatt en bevissthet rundt det lenge, eller jeg har hatt det fra jeg begynte å jobbe som miljøterapeut. Men det er først nå den siste tiden at vi er kurset i det, og at det er en metode eller retning i tiden. Du må jo skjønne endel utviklingspsykologi for i det hele tatt å skjønne den traumebeviste omsorgen. De kritiske fasene hvor barnet blir påvirket av sine opplevelser. Det var basert noe på kunnskap og altså lest og lært kunnskap, men også en slags common sense. Det ble satt i system, og fagliggjort. Men mest sånn der-jaha sånn er det jo. Altså du gjenkjenner det, du får noen nye ord på det du allerede kan.” (informant 1)

”Vi har jo vært i endring de siste årene. Jeg har med meg så mye. Men det traumebeviste har vi fått opplæring i. Og det favner jo så mye. Jeg leste en artikkel for noen år siden, ”Emma tvert i mot” het den. Den var veldig avklarende for meg. Den sier noe om den opplevde tryggheten til den enkelte, nemlig at hvis du har opplevd vold eller hva det måtte være, selv om det er veldig irrasjonell tankegang da så er det for mange barn den eneste tryggheten de kjenner. Og det å gjenskape kaoset da fordi det oppleves som trygt. Det å forstå de mekanismene der var forholdsvis viktig. Man må tenke større enn liksom bare atferdsregulering. Så har jeg drevet mye med vold og konflikthåndtering. Det har vært viktig for meg, for følelsen av ens egen trygghet. At en ikke blir helt satt ut av voldelige situasjoner.” (informant 3)

”Vi er jo i utvikling. Det er jo noe som jeg tenkte var bra før og som jeg tenker ikke er bra nå. Faglig kunnskap som er litt utdatert. Det ser jeg jo. Så jeg elsker å gå på kurs og videreutdanning.” (informant 2)

Mange av informantene var opptatt av at det å ha en faglig forståelse kan hjelpe dem i å skape mening i situasjoner som fremstår som krevende eller vanskelige:

”Når man får en flaske med urin som har stått på varmekablene noen dager kastet over seg. Da strømmer ikke akkurat de varme følelsene på. Men det overskygger ikke. For man må klare å se forbi. Se forbi handlingene.” (informant 4)

”Så ble det forholdsvis mye vold den kvelden. Og når ting hadde roet seg så spurte jeg han, hva er det som har skjedd? Og da fortalte han at ”jeg holder alle voksne ansvarlige for hva mamma gjorde mot meg”. Så det er å ta innover seg da, at alt henger sammen. Så man ikke bare blir selvevaluerende. Man må forstå mer enn bare seg selv i relasjon til den andre.” (informant 3)

”Noen får jeg ikke kjemi med, jeg har også opplevd å føle en slags antipati. Det er vanskelig. Og en må jobbe med det. Men hver eneste vakt så skal jeg se alle, jeg er bortom og sier liksom et eller annet som de kan relatere til. Jeg liker ikke alle like godt, men jeg bestreber meg på å se alle. Det er da jeg henter profesjonaliteten inn. For jeg vet det er viktig å bli sett. Spesielt for dem som er sårbare. De trenger det så mye mer og så mange ganger flere.” (informant 2)

I utsagnene til informantene ser jeg refleksjon knyttet til hva fagkunnskapen gjør med dem, hvordan det preger den praktiske omsorgsutøvelsen. Fagkunnskapen hjelper dem med å skape forståelse, samtidig som det formidles at det kan gi trygghet og mot.

”Jeg har blitt tryggere på å gjøre det, for jeg ser det har effekt. Om man tør å stille noen spørsmål. Det å undersøke, og se om du kanskje kommer innenfor litt lengre. Det å tune seg inn. Hele tiden finne balansegangen. Altså hvor er de nå i toleransevinduet. Hva kan jeg snakke om i dag, hva kan vente. Hele tiden kjenne på den sensitiviteten.” (informant 5)

”Kunnskap gjør noe med tålmodigheten min, vi vet at det handler om å skape trygghetsmessige gode relasjoner. Og når skjevutviklingen har vært så skjev så tidlig så tar det tid, og det er noe av det viktigste vi kan tilføre ungdommen da. Jeg må prøve å ikke la meg rive med av dette midlertidige kaoset. Være den jeg sier jeg er. Forholde meg rolig. Gjøre det jeg må når ting går alvorlig galt. Men fortsatt være trygg. Det er noe av det viktigste tenker jeg som omsorgsoppgaven min innebærer.” (informant 3)

”Med den langvarige omsorgssvikten som de har hatt de aller fleste som kommer hit så er det jo fysiologiske endringer i hjernen altså som gjør dem i mindre stand til å begrense sine reaksjoner. Vi pratet om de senest forrige uke at ungdommene ofte ikke er i stand til å ha

forskjellige reaksjonsmønstre på om sokkene ligger feil i skapet eller om de skal flytte. Altså om det er en liten hendelse, eller en stor hendelse i livet så går de inn i en like stor krisetilstand. Det å greie å forstå at det er en grunn til at de går inn i denne krisen så ofte som de gjør. Det hjelper meg å ha den forståelsen.” (informant 4)

Samtlige informanter trekker frem den traumesensitive forståelsen som retningsgivende for sitt arbeid med ungdommen. Denne tankegangen skaper en faglig ramme som gir informantene en kognitiv og praktisk forståelse i den daglige omsorgsutøvelsen. Den traumesensitive omsorgen er i dag toneangivende i et miljøterapeutisk fagmiljø i en norsk kontekst generelt og myndighetenes satsing på opplæring i metoden synes å ha gitt resultater (Bræin, 2017). For å bruke et Bourdieusk begrep så blir denne tilnærmingen en del av informantenes tillærte disposisjon for å forstå og handle i deres jobbhverdag. Men denne fagkunnskapen står ikke alene. Den smeltes sammen med tidligere fagkunnskap som de har ervervet seg og informantenes personlige egenskaper. Denne helheten skaper den praktiske utøvelsen av faget.

Informantene uttrykker at fagforståelsen hjelper dem med å skape mening og forståelse i den krevende omsorgssituasjonen de står i. De formidler også at kunnskap gir dem retning i arbeidet og er således en trygghet for at det de gjør er viktig og riktig for at ungdommene skal ha en best mulig utvikling.

4.3.2 Personlige egenskaper

”Jeg tror det viktigste er å være ærlig”

Barnevernsproffene skriver i sin hørings uttalelse (Barnevernsproffene, 2016) at miljøterapeutene de får mest tillit til er de som gir det lille ekstra, som deler fra hjertet sitt. De som er seg selv og ikke går inn i en ”rolle” på jobb. Den personlige kompetansen, hva de bruker av iboende ferdigheter for å skape en relasjon. Egenskaper hos seg selv som de tenker de kan bruke for å kunne gjøre en god jobb med ungdommene er noe informantene var opptatt av. Gustumhaugen (2017) mener at relasjonen til ungdommene er alt for miljøterapeuten som ønsker å lykkes i sin jobb, den er veien til utvikling og forandring. I informantenes refleksjoner rundt denne relasjonsbyggingen synes det å tegne seg noen egenskaper som de ønsket å bære frem som viktige. Jeg har valgt ut noen av disse egenskapene, og ønsker å presentere dem her, sammen med noen uttalelser fra informantene. Disse egenskapene er: respektfull, tålmodig, ærlig, å ha magefølelse/ryggmargsrefleks, å være lydhør, og glad i mennesker.

Respektfull

”Jeg har troen på dem. Jeg vil høre på dem, og de ser at jeg tar tak i og gjør noe med deres situasjon, at jeg tar tak i det de sier, hører på det og gjør noe med det slik at det skjer noe.” (informant 5)

”det å ha tid til å lytte. Det å ha respekt for at det du sier er viktig. Du er viktig. Selv om jeg egentlig ikke synes det er så viktig så er det noe med å anerkjenne at det kan være viktig for den ungdommen. Å gi den anerkjennelsen gjennom å lytte til dem.” (informant 1)

Tålmodig.

”Jeg er litt sånn tilbakelent egentlig. I stedet for å rushe på med ting så lytter jeg, gir tid, lar ting følge sitt eget tempo. Jeg tenker at mye er vanskelig for ungdommen. Så jeg har nok den egenskapen at jeg er tålmodig, uten at det skal gå for sakte heller. Men mye går seg til etter hvert. Ting endrer seg, det vet vi. Så jeg beholder roen da.” (Informant 5)

”Du må være litt nysgjerrig og orke å lete for å finne det som er sjarmerende, eller positivt eller tiltalende hos den enkelte (..) fordi hvis man skal føle noe for et annet menneske så må man nesten har en relasjon til det mennesket. Og da må man jobbe til man har den relasjonen.” (informant 1)

Ærlig

”De tar deg som fy altså om du er en sånn, altså om du snakker med en sånn pedagogstemme. Da vil ungdommen avsløre deg. Jeg tenker mye på det, hvordan jeg funker for dem. Hvordan jeg berører eller ikke berører dem. Jeg tror det viktigste er å være ærlig. Ærlig i fremførelsen.” (informant 2)

”Jeg har aldri møtt noen som er så gode til å lese andre enn de ungdommene vi har her. De som har opplevd omsorgssvikt. Så du må være ærlig. Det er viktig.” (informant 3)

”Jeg tror ungdommene vi jobber med gjennomskuer deg om du prøver å late som. For eksempel at du sier at du er trygg i situasjoner hvor du føler deg utrygg. Da blir du gjennomskuet. Jeg prøver ikke å late som noe annet enn det jeg er. Det er jo også mer forutsigbart.” (informant 1)

Å ha ryggmargsrefleksen/magefølelse

”så jeg har jo fått lang erfaring. Vet hva som lønner seg. Så mye sitter i ryggmargen. Men jeg har noe annet også, lange antenner. Jeg skjønner ting instinktivt.” (informant 2)

”Det er vel noe som ligger i meg. At noe føles riktig eller ikke føles riktig. Det er noe iboende. En erfaring som gjør at du får en følelse på hvordan ting bør være.” (informant 5)

Lydhør

”Jeg er lydhør, altså. Ekstremt lydhør. Det må jeg være (...). Du kan ikke drive med sånn konsekvens eller kontroll. Du må slippe dem, la de prøve seg, si at sånn og sånn er lurt å gjøre. Og går det ikke bra så får du vente litt. Men du må gjerne prøve. Vi er her, hjelper deg. De må jo få erfaring. Prøve seg.” (informant 2)

”De skal forstå at de blir sett som den de er. At det å være lyttende (...) jeg tenker hvordan det er for akkurat den ungdommen.” (informant 4)

Glad i mennesker

”Jeg har et humør som sjelden lar seg knekke. Jeg har et godt humør. Og så er jeg veldig dårlig på å mislike mennesker, jeg føler genuin glede ved å tilbringe tid med de forskjellige ungdommene og kollegaene mine.” (informant 4)

”Forutsetningen er at du er glad i folk. Ikke minst når du skal jobbe medlever. Det er det grunnleggende. Det er som å puste for å leve.” (informant 1).

Når informantene beskriver hva de tenker er viktige egenskaper hos seg selv handler det om relasjonelle egenskaper. Det å forstå den andre og seg selv i relasjonen. Jeg tolker det informantene sier som at de ønsker å være ekte og ærlige men også sensitive i relasjonen til ungdommene. Å være glad i folk, å like å være sammen med ungdommene mener jeg viser denne ektheten. Slik jeg ser det er det gjennom disse egenskapene at kjærlighetens uttrykk kan komme til syne. Det barnevernsproffene etterspør, er at en ikke går inn i en rolle på jobb men er seg selv. De etterspør de medmenneskelige egenskapene.

4.3.3 Den integrerte fagpersonen

”Det handler om måten jeg er på, det er en balanse”

Informantene var opptatt av hva som gjorde dem til gode fagpersoner, kompleksiteten i det å skulle utøve omsorg hvor en skal bruke seg selv på en måte som integrerer det faglige og det personlige. Det å reflektere over sin rolle i møte med ungdommene. Å være refleksiv –det at man bringer seg selv inn i relasjonen med et kritisk blikk på ens egen faglige og personlige involvering og hvordan denne påvirker relasjonene en står i på institusjonen (Olkowska & Landmark, 2016). I informantenes formidling av hvordan de integrerer fag og person var det nettopp det refleksive som kom fram. Men like fullt kan jeg kalle det å inneha en sensitivitet. At de hele tiden vektla å se hvor, når og hvordan man skal bruke seg selv og sin fagkunnskap, og på hvilken måte.

Refleksivitet og sensitivitet

”Jeg tenker at dette er familier og ungdommer i krise. Jeg tenker mye på hvordan jeg skal håndtere det for at det skal bli best mulig. Jeg må bruke meg selv da” (informant 5)

”Hvordan er det lurt å møte akkurat den ungdommen. At det er forskjellig hvordan jeg trenger å møte akkurat den ungdommen da. Hva jeg må gjøre for få god kontakt. For å få en god samtale.” (informant 5)

”I holdesituasjoner så tenker jeg bare på at nå må jeg passe på slik at alle kommer best ut av dette. Jeg får en ro. Og prøver så godt jeg kan å sette en grense. Men å sette den på en måte så de ikke blir nedverdige. For klart at holdesituasjoner er fryktelig ubehagelig, altså det må være helt forferdelig for ungdommen å bli lagt i bakken. Da må jeg passe på den rette teknikken, tenke at jeg må gjør ting riktig. Det blir på en måte som det personlige hos meg smelter sammen med det profesjonelle da.” (informant 4)

”Jeg er oppmerksom på hvordan jeg er i forhold til den andre. Det påvirker hvilke valg jeg gjør, hvordan jeg møter ungdommen. Jeg jobber aktivt med det hele tiden inni meg selv. Så drøfter vi jo sånne ting i personalgruppa.” (informant 1)

”Det handler om måten jeg er på. Det er en balanse. Hvordan gi trygghet, hvordan klare det samtidig som man skal ta dem videre i utviklingen” (Informant 3)

Jeg ser i analyseresultatene at informantene er opptatt av hvordan de bruker sin faglige kunnskap kombinert med personlige egenskaper. Det gir dem trygghet i jobben å ha en faglig forståelsesramme å lene seg på i en krevende og utfordrende jobbhverdag. Samtlige informanter fremhever at den traumesensitive omsorgsforståelsen var en tenkemåte de satte høyt. For flere av informantene passet den inn i tidligere fagkunnskap som de verdsatte og som stemte overens med deres overbevisning om hva god miljøterapi skulle være. Å bruke seg selv og sine personlige egenskaper sammen med det profesjonelle går som en rød tråd gjennom alle intervjuene. Informantene formidler en refleksiv holdning til hvordan de bruker seg selv, og de uttrykker en sensitivitet i forhold til hva ungdommene til enhver tid trenger av dem.

Kjærlig omsorgspraksis slik jeg leser informantene handler om å bruke personlige egenskaper og faglig kunnskap sammen. Informantene uttrykker at den teoretiske forståelsesrammen hjelper dem med å forstå ungdommene og kompleksiteten i det å skulle utøve omsorg til ungdom som bor på barnevernsinstitusjon. Det beskrives som komplekst og utfordrende, og faget hjelper dem til å forstå avvising og andre smerteuttrykk bedre. De personlige egenskapene hjelper dem i det relasjonelle, og det hjelper dem med å fremvise noe ekte hos seg selv.

4.4 Hovedtema 4: Hvordan plasseres ungdommen?

Innenfor en systemisk forståelse er en opptatt av at det miljøterapeutiske arbeidet ikke bare inkluderer selve institusjonen og menneskene som jobber der, men også ungdommene og livet utenfor med familier, skole, lokalsamfunn og venner. Omsorgsarbeidet som utøves på en barnevernsinstitusjon skjer innenfor en samfunnsmessig, historisk, politisk og økonomisk kontekst. Dette skaper betingelser for det praktiske arbeidet som utøves på institusjonen, og gir muligheter og begrensninger for den enkelte ungdom og miljøterapeut (Larsen, 2004). Alt dette utgjør et økologisk system som er med på å påvirke dynamikken og samspillet på institusjonen.

4.4.1 Å se ungdommen i sine relasjoner

Informantene er opptatt av å se ungdommene som kontekstualiserte barn, og det er viktig for dem å hjelpe de unge å ivareta relasjoner. De strekker seg langt for å få til best mulige samspill med ungdommens familie, skole, venner og profesjonelle aktører innen psykisk helsevern. Å se ungdommen i en utvidet kontekst, med fokus på relasjoner utenfor institusjonen er med på å skape en mer helhetlig og økologisk forståelse av hva som skjer rundt den enkelte, og hva som er av betydning for den unges utvikling. Den systemiske forståelsen hos miljøterapeutene kommer tydelig fram når de snakker om hva som er viktig for ungdommen. At alt henger sammen med alt. Er for eksempel en ungdom bekymret for mamma er det ikke lett å konsentrere seg på skolen, eller å sovne på kvelden. Om natten var søvnløs fordi en var bekymret, kan det påvirke humøret og toleransen når miljøterapeuten utfordrer dagen etterpå.

Når det gjelder de profesjonelle arenaene som skole og psykisk helsevern er det viktig for informantene at ungdommen skal bli forstått og sett med sine ressurser og kvalifikasjoner, men også med en forståelse for at de trengte noe ekstra for å mestre livet. Jeg synes å merke en varme i måten informantene beskrev ungdommene på, og at de virkelig delte en frustrasjon over at andre profesjonelle aktører ikke alltid klarte å se det de så hos ungdommen. Det å anpasse forventning og krav, å kunne hjelpe ungdommen fram i stedet for å frustrere, det å kunne ha tålmodighet. Dette kan for meg stå som kjærlighetshandlinger fra miljøterapeutene. At de så de uante mulighetene hos den enkelte og ønsket å formidle dette videre til profesjonelle aktører, og til foreldre. Fortvilelsen på ungdommens vegne over manglende tilbud og hjelp spesielt fra psykisk helsevern er fremtredende i intervjuene. Forskning viser at ungdom plassert på institusjon ikke får den nødvendige hjelpen fra psykisk helsevern (Kayed et. al., 2015). Miljøterapeutene følte at de ble stående alene med både et behandlingsansvar og et omsorgsansvar for ungdommer som ofte har uttalte og omfattende hjelpebehov.

Selv om skole, psykisk helsevern og venner var noe informantene var opptatt av som viktige sosiale arenaer, og således er viktig innenfor en systemisk forståelsesramme har jeg i min oppgave valgt å ha fokus på familierelasjonen da den er en stor del av den miljøterapeutiske hverdag. Dette er en

masteroppgave i familiebehandling, og jeg ønsker derfor å fremheve og utforske nettopp denne dimensjonen av den systemiske forståelsen. I tillegg ønsker jeg å utforske miljøterapeutenes opplevelse av egen rolle i omsorgssystemet rundt ungdommen.

Ungdommens familie

”jeg tror foreldre gjør så godt de kan, og det må de få anerkjennelse for”

Ungdom på barnevernsinstitusjon har ofte med seg omsorgserfaringer som på ingen måte er optimale, likevel representerer familie og nettverk en tilhørighet som sier noe om hvem de er. Selv i familier hvor ungdommen er plassert på bakgrunn av omsorgssvikt opplever miljøterapeutene ofte at ungdommen søker kontakt med foreldre. Selv om det kunne oppleves problematisk, er det foreldrene som også kan representere kontinuitet og de blir ofte presentert som å gi en slags trygghet i livet. Det å ha kjennskap til og få en forståelse for ungdommens familie, respektere foreldrene, familiekulturen, og prøve å legge til rette for at det skal være en best mulig relasjon er noe samtlige av informantene bestreber seg mot. Men som de også noen ganger opplever som vanskelig.

”så det er tanken da, at foreldre skal være foreldre på et eller annet nivå. Men alltid innenfor trygge rammer. Så vi har alltid søkt å samarbeide, muligens utover det som barneverntjenesten sier.” (informant 3)

”det å få kunnskap om foreldrene er viktig, la ungdommen fortelle. Jeg må være bevisst på den lojaliteten, den kjærligheten eller relasjonen som faktisk er der uansett hvor ”ubrukelige” foreldrene er. Så man snakker ikke ned foreldrene selv om man anerkjenner at det er vanskelig. Snarere at man fritar ungdommen for noe av ansvaret for at det har blitt som det har blitt. Og det går det an å gjøre uten å være negativ mot mor og far.” (informant 1)

”Jeg har møtt ekstremt mange foreldre og tenker først og fremst at de er viktige i ungdommens liv. Men noen ganger må vi være veldig gode på kontroll på samværerne, slik at det blir bra. Kanskje samværet må være begrenset. Korte sekvenser.” (informant 2)

”For at ungdommen skal ha det bra så må vi og foreldrene snakke sammen (..) jeg har tro på at det er godt for ungdommen å se at vi sammen bestemmer. At vi ikke blir motpoler. De skal kjenne på at det er et samarbeid for deres beste. Ikke minst se på dem som likeverdige. Det at foreldrene føler at de er viktige. Det er en forskjell fra tidligere. (informant 5)

Det er gjennomgående i intervjuene at samarbeidet med familien er noe informantene ønsker å få til, og som de mener er en viktig del av deres jobb. Det ble imidlertid tydelig at dette er noe de ikke alltid får til. Tidligere i oppgaven kom jeg inn på at to av informantene opplevde at en mor brøt med deres forestilling om hva en mor skulle være for sin datter da hun allierte seg med døtrenes overgripere, deres fedre. Informantene formidler også vanskelige følelser knyttet til ungdommenes søken mot foreldrene i tilfeller hvor de mente at kontakten kunne være skadelig eller utviklingshemmende.

”Og når mor er så psykisk dårlig som hun er, så ser hun ikke datteren og hennes behov (..)og når de er sammen ender de opp i en offerkonkurranse. Det er om å gjøre å være sykest eller dårligst. Det er veldig negativt for datteren. Hun blir syk av det. Så da tenker jeg at det er bedre om de ikke har kontakt en periode og at de får hjelp på hver sin kant.” (informant 1)

”Det var et stort moralsk dilemma å jobbe med barn hvor eksempler på helt groteske ting var blåst opp i lokalmedier og om misbruk og alt det vonde. Og det å forholde seg til barnet og de foresatte, og ikke minst det at barnet faktisk søkte kontakt med foresatte da. Som man med en normal tankegang ikke kunne forstå.” (informant 3)

To av informantene formidler historier hvor de hadde en opplevelse av at deres intervensjon i familiedynamikken mellom ungdom og foreldre hadde ført til en forandring. Eksemplene viser at de på et vis hadde en rolle som oversettere i et komplisert familiesamspill, og gjennom dette arbeidet i familien kunne miljøterapeutene hjelpe ungdommene med å fortsatt leve i et familiesystem selv om de bor på institusjon. Det å anerkjenne foreldre fremstår også som en viktig verdi, gjennom å se dem, veilede. Informantene formidler gjennom sine handlinger og holdninger at familierelasjonene er viktige å ivareta. Eksemplene nedenfor viser fra et systemisk perspektiv at miljøterapeutens intervensjoner er ”en forskjell som utgjør en forskjell”:

”Jeg tror foreldre gjør så godt de kan, og det må de få anerkjennelse for. De har jo et ønske om å få det til så godt som mulig. Jeg hadde samtale med en stemor. Hun ga meg et råd -om gutten blir vanskelig er det bare å ta tak i øret hans å vri rundt, og bryte ham ned. Da vil du klare å stoppe han. Det er egentlig et helt absurd eksempel. Men vi fikk snakket om det, hvor lenge hun hadde stått i et vanskelig omsorgsansvar som hadde ført henne dit hun var. Ønsket hennes var jo egentlig å få dette familielivet til å fungere. Det kunne vi prate om da, alle sammen. Hva det var som hadde ført henne dit. Og vi fikk hjulpet dem i å skape en forståelse.” (informant 4)

”I enkelte tilfeller vil jo ikke barnet treffe foreldrene. Men likevel tenker jeg at foreldrene alltid vil være der. Vi bygger en eller annen link likevel uten at vi utleverer noe taushetsmessig eller sånn. Men vi er leddet til foreldrene da (...) vi er jo ærlige på at vi har vært hos mamma og pappa, så får de styre litt hva de ønske å vite. Men de vet at om de er nysgjerrige på noe med mamma og pappa så kan det gå gjennom oss om det er tryggere.” (informant 3)

”Jeg var med da en av ungdommene ønsket å snakke med sin mor, konfrontere henne med en del ting. Den samtalen vi hadde i bilen etterpå. Altså jeg måtte rose han for hans evne til å se mor. Gjøre det klart for ham at nå ser du henne som menneske. Og så er det sikkert vanskelig for nå er du sur og sint på henne, irritert over hvordan hun har taklet livet. Og så er du fortsatt glad i henne, og det er helt greit.” (informant 4)

For å se kompleksiteten i ungdommens hverdagsliv må man ha en forståelse av ungdommen som situert. Ved å inkludere ungdommens familie, skole, psykisk helsevern, fritid og venner får en et bredere forståelse av ungdommen. Miljøterapeutene er svært opptatt av dette, noe som vises gjennom eksemplene jeg har brukt i hele denne oppgaven. I gjennomgangen av intervjuene ble det tydelig for meg at fokuset på ungdommens opprinnelsesfamilie var en stor del av den daglige omsorgsutøvelsen på institusjonene. Inntrykket mitt er at følelsen informantene har rundt ungdommenes kontakt med opprinnelsesfamilien er både positiv og negativ. De begrunner dette i at det på ulike måter kan være både utviklingshemmende og utviklingsfremmende for den enkelte ungdom. Det er noe av kompleksiteten i disse nyansene jeg har ønsket å formidle.

4.4.2 Miljøterapeuten som del av omsorgssystemet

”Jeg jobber med å skape et tillitsforhold”

For miljøterapeutene er det viktig å fremstå som en person i ungdommens liv som kan hjelpe dem å bygge nye omsorgserfaringer og tilby en mulighet for å bygge opp tillit til en voksen. Informantene beskriver at for mange av ungdommene var denne tilliten svekket gjennom mange utrygge opplevelser og omsorgserfaringer både av sin egen familie og av profesjonelle hjelpere. Informantene opplever at de er en signifikant person i omsorgssystemet rundt ungdommen.

”Vi må høre på dem, ta dem på alvor. Bruke tid i samtalene. At de skal oppleve seg forstått og trodd på (..) en ansatt her var invitert i konfirmasjonen til en ungdom som flyttet for et år siden. Hun var en viktig person i den konfirmasjonen. Så det viser at det har vært noe godt og viktig i den relasjonen da. Vi har noen sånne opplevelser. At vi er veldig viktige personer i livene deres. Det kan sees lenge etterpå, at vi er blitt innlemmet.” (informant 5)

”Noe av det viktigste jeg kan tilføre er å gi dem en erfaring med å kjenne en stabil voksen. En som er til å stole på, som er forutsigbar. Gi dem en erfaring som de kan bruke i andre sammenhenger (...) Vi har jo hatt ungdommer her som overhodet ikke ville være hos oss, som ville rømme, ruse seg, utageringer og kjefitbruk. Men noen av disse har jeg kontakt med den dag i dag selv om de ikke bor her lenger, men de ønsker kontakt fremdeles. Ungdom som jeg trodde mislikte meg fordi jeg var dama som var streng og tydelig. Jeg trodde de likte meg minst. Men sånn i ettertid har jeg skjönt at det ikke gikk på å like eller ikke like. De knyttet seg til meg. Jeg var trygg å ha en relasjon til, de vet hvor de har meg.” (informant 1)

”Det er klart at mange av ungdommene hos oss har ingen grunn til å ha tillit til voksne. De har derfor ingen grunn til å stole på meg når jeg sier at sånn blir det. Jeg er ærlig med ungdommen, sier at jeg skjønner at du ikke stoler på meg. Du har så mange erfaringer med voksne som ikke gjør som de har sagt. Voksne som har gjort livet ditt så vanskelig. Voksne har bestemt at du for eksempel skal flytte åtte ganger på et år (...) Men jeg jobber med å skape et tillitsforhold.” (informant 4)

”Det at vi er der er med på å bygge en relasjon over tid. Skape en allianse. Det at de ser at vi faktisk er der, at de bygger en relasjon til oss også når det er vanskelig. At vi jobber for dem, og prøver å formidle en felles forståelse på de andre arenaene” (informant 3)

Disse eksemplene, og mange av de eksemplene som jeg har sitert tidligere i oppgaven viser at miljøterapeutene ønsker å gi ungdommene nye omsorgserfaringer. De beskriver det som et krevende stykke arbeid, men også med en glede de gangene de ser at de lykkes med å skape en meningsfull relasjon. Gjennom sine møter med ungdommene beskriver informantene en prosess hvor forståelse skapes og utvikles hos dem selv og ungdommen. I den hermeneutiske tradisjon er man opptatt av forståelsen som et grunntrekk ved det å være menneske (Krogh, 1996). Når miljøterapeuten med sin forforståelse (som består av historiske, sosiale, kulturelle verden, samt tradisjoner fagkunnskap) møter ungdommen med sin forforståelse utvides begges forståelse av hverandre i en dynamisk prosess. Landmark og Olkowska (2016) sier at i det miljøterapeutiske arbeidet må man være nysgjerrig, spørrende og utforskende i møtet med ungdommen for å utvide sin forforståelse. Det er interessant i denne sammenheng å se hvilken fagideologi som synes å prege informantenes forforståelse i møtet med ungdommene. Alle informantene har den traumesensitive omsorgen veldig present når de tolker sine møter med ungdommene. Traumeutsatte barn og ungdommer har ofte erfaringer som forbinder voksne med vonde og vanskelige følelser. Deres reaksjon er derfor å være unnvikende og mistenksomme. Det at de voksne opptrer respektfullt, er anerkjennende og sensitive samtidig som de er oppmerksomme og reflekterende ovenfor egne reaksjoner tenker jeg kan hjelpe ungdommene å skape nye omsorgserfaringer som vil være viktige i arbeidet med å skape tilknytning og nye relasjoner. I intervjuene og de eksemplene jeg har gitt gjennom oppgaven synes jeg å se eksempler på dette.

4.5 Funnene samlet

De funnene jeg anser som viktigst av de informantene formidler:

- Det synes krevende å definere hva kjærlighetens innhold i en profesjonell omsorgspraksis skal være.
- Informantene lager et skille mellom kjærlig følelse og kjærlig handling.
- Kjærlighetsfølelsen kan bli for privat i en profesjonell relasjon.
- Kjærlighetspraksis på institusjonen er ikke intuitiv, men faglig fundert.
- Å glede seg over og med kan tolkes som kjærlig praksis.
- Faglig utvikling og kunnskap gjør at informantene våger å bli mer nær.
- Kjærlige handlinger blir for informantene en bekreftelse på at kjærlighet fremvises.
- Informantene søker etter hva kjærlig omsorgspraksis betyr for den enkelte ungdom.
- Det er forskjell på kjærlighetsfølelsen til egne barn og ungdommene på institusjonen.
- Historier fra eget liv former synet på hva god omsorgspraksis bør være.
- Historier om hva en god omsorgspraksis er preges av informantenes habitus.

- Vektlegging av å skape nye narrativ er preget av mestring og gode samspillsopplevelser.
- Ungdommens ressurser ses på som viktig å lete fram.
- Fokus på å hjelpe fram alternative, tykke historier.
- Ønske om å kunne skape tro hos ungdommen på et fremtidig liv fylt med mening.
- Faglig kunnskap skaper mening, forståelse, gir trygghet og mot i den miljøterapeutiske praksis.
- Personlige egenskaper hos miljøterapeutene vektlegges i utøvelsen en kjærlig omsorgspraksis.
- I de personlige egenskapene som trekkes fram fremheves relasjonell kompetanse.
- Ungdommen som kontekstualiserte barn vektlegges.
- Ungdommens familie kan oppleves å være både utviklingsfremmende og utviklingshemmende.
- Vesentlig i en kjærlig omsorgspraksis er å gi ungdommene nye omsorgserfaringer.

5. Oppsummering og diskusjon

Jeg vil nå drøfte noen av funnene og det informantene har formidlet i lys av tidligere presenterte teori og metodevalg. På den måten ønsker jeg å se om det kan komme fram informasjon som kan ha betydning for å belyse og besvare problemstillingene i oppgaven.

5.1 Problemstilling og tanker -tilbake til utgangspunktet

Utgangspunktet for min undersøkelse var drevet av nysgjerrighet og undring over hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjoner møter ”kjærlighetskravet” som akkurat nå er ute på høring til ny barnevernslov. Det foreslås at det i barnevernslovens formålsbestemmelse skal stå at barn skal møtes med trygghet, *kjærlighet* og forståelse. Dette forstås som viktige elementer i god omsorg, og er noe barnevernsproffene i forandringsfabrikken i flere år har jobbet for. De ønsker at det skal være selve grunnmuren i barnevernet. I følge høringsutvalget har formålet en symbolsk viktig verdi gjennom å signalisere en forventning til ansatte i barnevernet hvordan de skal møte barna som får hjelp (Prop. 169L, 2017).

5.2 Hvordan forstås kjærlighet?

De intervjuede informantene er kjent med at kjærlighet nå foreslås som selve fundamentet eller grunnmuren i barnevernsloven og at dette kan skape et krav og forventning om at miljøterapeuter og andre ansatte i barneverntjenesten skal jobbe i en ”profesjonalisert kjærlighetskultur.” I følge Thrana (2015, 2016) er mye av forskningen rundt kjærlighetsbegrepet hentet fra en sosiologisk, psykologisk eller filosofisk fagtradisjon. Kjærlighet oppfattes som grunnleggende i nære relasjoner, og personer involvert i relasjonen vil ha en oppfatning av om den er til stede eller ikke. Erfaringen av kjærlighet bygger på opplevelsen av å være elsket eller ikke elsket og er således subjektiv og erfaringsbasert. Informantene formidler at det å skulle forklare hva en kjærlig omsorgspraksis inneholder for dem er komplisert både fordi de ikke er helt sikre på hva mottakeren ønsker eller tåler, og de opplever heller

ikke at det er tydelig *hva* som pålegges dem og *hvilken betydning* det skal ha i en praktisk jobbhverdag. Informantenes erfaringsbaserte handlingsmønstre og private erfaring fra omsorgsfulle kjærlighetshandlinger kan ikke automatisk tas i bruk. Slik jeg leser informantenes refleksjoner må innholdet i en kjærlig omsorgspraksis på barnevernsinstitusjonene ”framforhandles”. Det overveies i forhold til egen erfaring, faglig kunnskap, praksis på institusjonen og ikke minst etter vurdering av hva den enkelte ungdommen tåler og trenger. Hvordan en kjærlig omsorgspraksis konkret skal fremvises er noe som informantene hele tiden må vurdere.

I oppgaven mener jeg dette synliggjøres i informantenes refleksjoner av ulikheten i kjærligheten til egne barn i forhold til den som ble fremvist ungdommen på institusjonen. Informantene mener at privat erfaring fra kjærlighet ikke automatisk kan overføres. Dette begrunnes noe ulikt. Noen av informantene ble opptatt av at følelsen av kjærlighet var vesentlig annerledes, denne mors eller farskjærligheten mente noen ikke var den type kjærlighet som burde fremvises da den ble for privat. Både for informantene og ungdommene. En annen beskrivelse er at ved å kjenne sine egne barn vet informantene hva de tåler fordi de har en historie sammen. Mens på jobb må de hele tiden være profesjonelle, og vurdere sine egne handlinger og væremåte. Den profesjonelle vurderingen er ikke til stede ovenfor egne barn, men er mer intuitiv. Forholdet til egne barn blir dessuten beskrevet som et livslangt og gjensidig kjærlighetsforhold, hvor kjærlighet gis men også tas i mot. Relasjonen med ungdommene på institusjonen er midlertidig, og den kan ikke forventes å være gjensidig. Noen av informantene mener at det ikke er riktig å skulle skape en altfor dyp relasjon når den skal brytes. De mener det kan være skadelig for ungdommen. Flere av informantene var opptatt av at nettopp ved å ikke ha denne overveldende kjærlighetsfølelsen klarte de å være mer tålmodige og rasjonelle i relasjonen. Spesielt to av informantene mente at det var helt vesentlig å ikke bli overveldet av en sterk følelse av kjærlighet da det kunne medføre at rasjonaliteten i omsorgssituasjonen ble borte. Det å hele tiden tenke at handlingene skulle være profesjonelle men samtidig oppleves som kjærlige ble et viktig tema. I beskrivelsene av kjærlighetsforholdet til egne barn mener informantene at *følelsene* er sentrale, mens i forhold til ungdommene på institusjonen er *handlingene* i sentrum. Med handlinger mener informantene å gjøre for ungdommene det som *oppleves* som kjærlige handlinger for den enkelte, ut fra hva de har erfaring med at de tåler og ønsker. Her opplever jeg at informantenes faglige referanse og forståelse blir trukket inn som en hjelpsom fortolkningsmodell for å forstå hva som er mest hensiktsmessig. En av informantene formidler at det krever faglig kunnskap å vite og ikke minst tåle at en ungdom som avviser, utagerer eller trekker seg bort likevel trenger omsorg og kjærlighet i store doser.

Noen av informantene understreker at for ungdom som har opplevd omsorgssvikt og/eller overgrep så må en være varsom slik at ungdommene ikke opplever krenkelse i omsorgsutøvelsen. Jeg ser her at informantene formidler en fintfølehet, de vurderer hele tiden hva kjærlige handlingene betyr for ungdommen, og jeg ser en sensitivitet og refleksjon hos informantene når de ser at egne erfaring med kjærlighetsuttrykk ikke alltid kan overføres til ungdommen.

Informantene var opptatt av at den faglige utviklingen de personlig har hatt, og opplæringen som er gitt dem spesielt i traumesensitiv omsorg gir rom for å våge å vise følelser mer åpent. Flere av informantene lener seg også på uttalelser fra ungdommene fra Forandringsfabrikken som sier at de nettopp ønsker og trenger å bli vist varme og kjærlighet. Uttalelsene fra Forandringsfabrikken samstemmer med den erfaringen flere av informantene har gjort seg i sin jobbhverdag. Ingen av informantene setter spørsmålsteget ved om det er riktig at de i deres profesjonsutøvelse blir pålagt et kjærlighetskrav slik Neumann (2012) diskuterer i sin artikkel. Men de undrer seg over hva det betyr i den praktiske hverdagen, og de søker teoretiske referanserammer for å kunne gjøre kjærlighet på en måte som er mest mulig riktig for den enkelte ungdom.

5.3 Funnene sett i en narrativ og systemisk forståelse av kjærlighet.

Siden dette er en masteroppgave i familierapi ønsket jeg å bruke teorier som er velkjente innenfor det familierapeutiske feltet. Etter gjennomlesning av intervjuene ble det tydelig for meg at deler av informasjonen kunne tolkes med en narrativ og en systemisk forståelsesramme. Tre av informantene nevnte eksplisitt den systemiske tenkningen som et viktig perspektiv i sin jobbhverdag. Ingen nevnte den narrative forståelsesrammen. Likevel ser jeg at informantene implisitt er opptatt av narrativens betydning når de reflekterer rundt sin rolle som omsorgsutøver og i tolkningen av hva en kjærlig omsorgspraksis kan inneholde. I kapittelet fire, hvor det redegjøres for resultatene eller funnene i oppgaven er det gjengitt ganske mange uttalelser hvor informantene gjennom å bruke ungdommenes historier ser etter unntak fra den problemmettende historien de bærer med seg. Ved å lære å kjenne ungdommen og deres bakgrunn hjelper informantene dem med å fokusere på alternative historier. Livskraftige historier som kan si noe nytt og positivt om hvem de er. Det kommer også frem at alle miljøterapeutene leter etter kompetanse og positive sider hos ungdommen her og nå. De griper fatt i disse, formidler dem og blir vitner til det ungdommene får til. I en narrativ tradisjon er det viktig å forankre de alternative historiene hos andre, og miljøterapeutene inntar på denne måten det som benevnes som en vitneposisjon til ungdommenes alternative historier. Det er historier som kan være med på hjelpe fram en ny identitet gjennom å la rike, tykke beskrivelser få vokse frem (Lundby 1998, 2009; Johnsen & Torsteinsson, 2012). Informantene ga meg mange eksempler på dette, for eksempel når de i møter med andre instanser som skole, fritidsaktiviteter, psykisk helsevern, men også ovenfor venner og familie hjelper ungdommen fram, forteller om og fokuserer på det ungdommene får til. Informantene ønsker at andre skal se dette. De beskriver også at de i samtaler med ungdommene søkte fram alternative historier i deres liv. Man kan tenke seg at miljøterapeutene lett kan hengi seg i de problemmettede historiene, men det de ønsker å formidle i intervjusituasjonen er de positive tingene de finner hos ungdommen. Jeg får en tanke om at informantene er trent på å lete frem disse historiene. Etter min mening kan nettopp det å lete fram og gi livskraft til den alternative historiebyggingen tolkes som kjærlig omsorgspraksis. De søker etter gulltrådene, og er opptatt av det som Søren Hertz (2008) representert med sitt transdisiplinære syn kaller de ”uante utviklingsmulighetene”.

Per Jensen (2007) har i sin doktorgradsavhandling skrevet om narrativer som kobles til familieterapeuters private og personlige liv kan ha innflytelse på den praksis de til daglig utfører som terapeuter. I hans materiale fremkommer det eksempler på hvordan familieterapeuters personlige opplevelser spiller en viktig rolle for hvordan de utfører det terapeutiske arbeidet, og han mener dette er relevant når man skal se på familieterapeutisk praksis. Olkowska har i sin masteroppgave (2012) vist at hennes informanter sjelden deler personlige historier, men når de gjør det er det veloverveid. Funnene i min oppgave sammenfaller med både Jensen og Olkowska sine funn, selv om deres oppgaver tok utgangspunkt i familieterapeutisk praksis og jeg intervjuer miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon. Informantene i min oppgave la vekt på at de implisitt brukte seg selv gjennom å fremvise ulike personlige egenskaper i møte med ungdommen. Eksplisitt kunne de dele historier og referanser fra eget liv med ungdommene, men dette skjedde unntaksvis da det ble opplevd som for privat. En informant var tydelig på at det å dele sin egen historie kunne sette ham i en sårbar posisjon ovenfor ungdommene. Det er imidlertid et vesentlig skille mellom å være i en familieterapeutisk setting hvor intervensjonen vanligvis er begrenset til en time, i forhold til å være miljøterapeut hvor en er sammen med ungdommene over mange timer. Da vil nødvendigvis de personlige egenskapene være mer synlige. Noen av informantene mente at i alle timene som tilbringes sammen med ungdommene kommer automatisk mer av hvem du er også privat til syne.

Miljøterapeutene kan ha stor betydning som en signifikant person i ungdommens liv når det gjelder å skape forståelse og sammenheng i tilværelsen. I en systemisk forståelse av omsorgspraksis er det viktig å se ungdommen i en kontekst. Flere systemer rundt ungdommen må inkluderes i det miljøterapeutiske arbeidet, og miljøterapeuten må ha fokus på det relasjonelle og kontekstuelle i arbeidet med ungdommene (Olkowska & Landmark 2016; Larsen 2004). Informantene har mange beskrivelser av hvordan dette ivaretas. Refleksivitet over egen praksis var fremtredende. Jeg opplever at informantene gjennom intervjuene hele tiden inkluderer seg selv ved å være opptatt av hvordan de fremstår i samspillet. De så seg selv som en viktig del av livet på institusjonen, og i direkte samhandling med ungdommene. Informantene formidler at relasjonsbygging er sentralt for at ungdommene skal skape nye, trygge omsorgserfaringer. Storø et al. (2010) drøfter begrepet relasjon som et organiserende prinsipp. Forfatterne mener at uten god nok relasjon i det miljøterapeutiske arbeidet har utvikling og forandring dårlige kår. Når informantene vektlegger relasjonens betydning framsnakker de personlige egenskaper ved seg selv som bærende element i relasjonsbyggingen. Disse personlige egenskapene oppleves som sentrale for å skape trygghet og tillit ovenfor ungdommene.

Sentralt innenfor den systemiske tenkningen er at mening konstrueres og samskapes i sosiale settinger hvor relasjon er et bærende element. Det betyr at ungdommene må forstås i en større kontekst. For informantene var fokus ikke alene på deres relasjon til ungdommene, men ved å se ungdommene i en utvidet kontekst utenfor institusjonen var også målet å hjelpe dem med å skape andre relasjonelle

erfaringer. Her fokuserer informantene på de andre arenaene som ungdommene beveger seg på, og betydningen av familie, venner og offentlige instanser trekkes fram. Informantene ser at ved å hjelpe fram og legge til rette for nye erfaringer innenfor vennerelasjoner, og fritidsaktiviteter sår ungdommen viktige erfaringer av hvordan de fremstår for andre. Informantene var samstemte i opplevelsen av at en viktig rolle som miljøterapeut var å legge til rette for at ungdommen skulle kunne hente mest mulig positive opplevelser fra disse arenaene, og guide og hjelpe dem til å se seg selv i dette samspillet.

5.4 Ved teoretiske valg fører det også begrensninger

Jeg har gjennom hele oppgaven forsøkt å gi et bilde av ulike teoretiske perspektiv som en kjærlig omsorgspraksis på barnevernsinstitusjon kan tolkes ut fra. Jeg ser imidlertid at jeg kunne ha brukt flere teoretiske innfallsvinkler. Jeg hadde opprinnelig et ønske om å bruke traumebevisst omsorg som en sentral teoretisk referanseramme i oppgaven, dette ut fra de statlige føringene om opplæring i denne tilnæringsmåten. Dette er også en forståelsesmodell som nettopp vektlegger *relasjonen* til den som skal utøve omsorg som sentral, med fokus på å skape trygghet, tillit og hjelpe ungdommen med å finne strategier for å mestre livet, og hjelpe med følelsesregulering (Nordanger & Braarud, 2017). Jeg gikk imidlertid bort fra å bruke denne. Grunnen var en vurdering på at det kunne legge føringer for informantene. Jeg ønsket mest mulig åpne refleksjoner rundt bruk av teoriens betydning for praksis, på bakgrunn av en fenomenologisk og hermeneutisk filosofi hvor jeg ønsket å ta tak i utgangspunktet til informantene uten at mine forforståelser om hva som er gjeldene praksis preget intervju situasjonen. Det ble imidlertid tydelig for meg at alle informantene var opptatt av nettopp kunnskapsgrunnet i den traumebevisste omsorgen. Jeg har derfor nevnt denne underveis, da med en forståelse av at dette synet er sentralt i den daglige omsorgspraksisen på institusjonen. Jeg ser kunnskapen i den traumebevisste omsorgen og andre sentrale teorier som en del av miljøterapeutenes habitus, som både en felles faglig forståelsesramme som deles med andre miljøterapeuter og som en egen fortolkningsmodell for hvordan ungdommen skal forstås og møtes.

5.5 Styrker og svakheter, begrensninger og avgrensninger

Min studie er basert på informasjon fra fem informanter, som er et lite utvalg. Dette kan være en svakhet da det gir lite grunnlag for å generalisere funnene. Kvalitative studier som dette kan således være vanskelige å etterprøve. Jeg vil imidlertid argumentere for at det kan belyse noen tendenser innenfor temaet.

Jeg har valgt å ikke diskutere kjønnsaspektet og kjønnede praksiser som en forståelsesramme i oppgaven. Sosialarbeideryrket har vært preget av en betydelig kvinnemajoritet, og historisk sett har sosialarbeiderprofesjonen vært knyttet til verdier om nestekjærlighet og medmenneskelighet (Dahle, 2010). Både Neumann (2012) og Thrana (2016) diskuterer kjærlighetens betydning for barnevernsarbeidere satt inn i et kvinne- og kjønnspektiv. I yrker hvor omsorgsetikk blir diskutert, som sykepleie og sosialt arbeid er det en stor kvinnedominans. I min undersøkelse ønsker jeg å overskride kjønnspektivet, og gjennom et fenomenologisk utgangspunkt gripe fatt i det

informantene sier uavhengig av kjønn. Jeg ser imidlertid kjønnsaspektet som viktig å ha med seg i en videre diskusjon av kjærlighetsbegrepet i barnevernet. Et legitimt spørsmål vil være om det i det hele tatt ville være mulig å stille et krav om kjærlighetsutøvelse i en profesjonell ramme om ikke sosialarbeiderfeltet tradisjonelt hadde vært preget av en kvinnekjønnets omsorgsetikk.

Skau (2003) hevder at makt er til stede i alle relasjoner mellom klient og hjelper. Maktbegrepet er omdiskutert innenfor barnevernsfeltet, og diskusjoner rundt dette tema er jevnlig å finne pressen (for eksempel i Magasinet, Dagbladet 14 April 2018). Det at miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon har en makt som ungdommen ikke har fordrer at miljøterapeutene må tenke gjennom holdninger og måter de møter ungdommen og deres familier på. Makt bør derfor alltid være knyttet opp mot strenge etiske retningslinjer (Kvaran & Holm, 2012). Jeg ser at mine informanter er opptatt av å ikke påtvinge ungdommene noe de ikke ønsker eller er klar for, dette har jeg vist til ved at de er opptatt av en fintfølehet ovenfor ungdommene. Informantene er opptatt av *når, hvordan og i hvilken sammenheng* kjærlighet kan utvises. Her opplever jeg at informantene viser en ydmykhet ovenfor den makten de har i relasjonen. Makt knyttet opp til kjærlighetsbegrepet kan likevel oppleves som ekstra vanskelig, og Neumann (2012) poengterer nettopp det problematiske i forventingen om å yte kjærlighet, fordi man risikerer å tilsløre maktrelasjonen mellom den ansatte og utsatt ungdom. En diskusjon rundt maktbruk bør aldri stilne. Det er en viktig diskusjon å holde levende i sosialt arbeid, og spesielt ovenfor ungdom som er på institusjon. Det er et omfattende tema, med mange aspekter. Og jeg har derfor valgt å ikke gi det plass i denne oppgaven.

5.6 Avsluttende refleksjoner

Om kjærlighet innlemmes i barnevernsloven, formaliseres rettigheten for barn og ungdom som får hjelp fra barnevernet i Norge til å motta en kjærlig omsorgspraksis. I min oppgave har jeg ønsket å belyse hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon forstår dette. Ingen er vel uenig i at ungdommer som bor på institusjon trenger voksne rundt seg som viser dem kjærlighet. Jeg mener likevel det er legitimt å stille spørsmål ved om kravet til kjærlighet kan pålegges i en profesjonell sosialarbeiderrolle. Uten å presisere nærmere hva dette skal bety for den som skal utøve kjærlig omsorg kan det bli opp til ungdommen som mottaker å mene noe om rettigheten er etterkommet. For ved rettigheter medfører det også at miljøterapeutene plikter å gi.

Studien min viser at miljøterapeuter ikke stiller spørsmål ved om dette er et legitimt krav. De ser derimot at det er nødvendig at ungdommene mottar en kjærlig omsorg mens de bor på institusjon. De ønsker å gi dem dette. Det oppgaven viser er imidlertid at kjærlighetens innhold, og hva dette betyr for dem som omsorgsutøvere ovenfor disse ungdommene er uklart. Det er opp til miljøterapeutene å finne ut av hva det skal bety i deres jobbhverdag. Kjærlighet er derfor noe som fremforhandles i den miljøterapeutiske hverdagen. For miljøterapeutene skjer det en i en samhandling mellom fagkunnskap, personlige egenskaper, kjennskap til hva ungdommen trenger og miljøterapeutens kroppsliggjorte

kjærlighetspraksis.

I prosessen med å skrive denne oppgaven har jeg i større grad blitt oppmerksom på mine egne refleksjoner og spørsmål om det å bo på institusjon er den beste løsningen for sårbare ungdommer. Jeg har ikke kommet fram til noe svar på dette, og jeg antar at det heller ikke finnes noe enkelt svar. Disse tankene har imidlertid påminnet meg diskusjoner jeg har hatt med kolleger og venner mens jeg i over åtte år jobbet med bistandsarbeid i Sør Amerika og Asia. Jeg opplevde der flere ganger å få spørsmål om hvordan norsk barnevern fungerer. Jeg forklarte etter beste evne, og reaksjonene lot ikke vente på seg: At det offentlige ”blander seg inn” i familien og noen ganger tar over omsorgsansvaret for et barn er helt utenkelig i disse kulturene. Å oppdra barn er slektens ansvar, det er storfamilien som tar over de gangene foreldrene av ulike grunner ikke kan ha omsorgen. Mange undret seg over hvordan barn og ungdom kan få kjærlighet og omsorg av noen som er betalt fra staten for å gi dem dette.

Det finnes ingen fasit på hvordan kjærlighet kan gis, og en definisjon på en kjærlig omsorgspraksis på barnevernsinstitusjon er ikke mulig. Det å skulle yte kjærlighet vil bety ulike ting for den enkelte, nettopp fordi den er erfaringsbasert. Det viser også denne studien. Det som imidlertid er viktig er at kjærlighet og dens betydning fortsatt blir fremhevet og diskutert. Både av dem som skal gi og dem som skal ta i mot.

Litteraturliste:

- Alvsvåg, H., Førland, O., & Jacobsen, F. F. (2014). *Rom for omsorg?* Bergen: Fagbokforl.
- Backe-Hansen, E. (2011). *Institusjonsplassering - siste utvei? : betydningen av barnevernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (21/2011).
- Barnevernsproffene, f. (2016). *Høringsutspill ny barnevernslov*. Hentet fra: <http://www.forandringsfabrikken.no/files/Horingsinnspill-til-ny-barnevernlov-fra-BarnevernsProffene-i-Forandringsfabrikken.pdf>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, s. 77-101.
- Bræin, M. K. (2017). Traumebevissthet i barnevernet. <https://rvtssor.no/aktuelt/157/traumebevissthet-i-barnevern/>, 54, nummer 10.
- Carlsen, N. I., & Søndena, K. (2017). Kjærlighet i sosialpedagogisk arbeid: Universitetet i Stavanger.
- Dagbladet, 14 april 2018. <https://www.dagbladet.no/kultur/...barnevernsreportasjer/69748335>
- Dahle, R. (2010). *Sosialt arbeid-en historie om kjønn, klasse og profesjon*. Tidsskrift for kjønnsforskning (1/2010), s.41-55. Universitetsforlaget.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Dallos, R., & Vetere, A. (2007). *Researching Psychotherapy and Counselling*. Berkshire: Berkshire, GB: McGraw-Hill Education.
- Dønnestad, E. & Sanner, M. (2006). *Håndbok for forandrere. Om verdighet i møte med de som vokser opp og de unge som vil vokse*. Forandringsfabrikkens forlag.
- Greger, H. K., Jozefiak, T., & Myhre, A. K. (2017). Youth at risk: Childhood adversity, psychopathology, and quality of life among adolescents in residential youth care: NTNU.
- Gustumhaugen, K., Dønnestad, E., & Steinkopf, H. (2017). *Miljøterapeuten : mennesket som metode i miljøterapi*. Oslo: Universitetsforl.
- Hennum, N. (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder: Om å være mor og far for norsk ungdom*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, (19/2002), Oslo.
- Hennum, N. (2010). *Mot en standardisering av voksenhet? ; barn som redskap i statens disiplinering av voksne*. Sosiologi i dag, 40(1-2), 57-75.
- Hertz, S. (2011). *Barne- og ungdomspsykiatri: Nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal. Akademisk.

- Hårtveit, H., & Jensen, P. (1999). *Familien - pluss én : innføring i familierapi*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Jensen, P. (2007). *The narratives which connect....a qualitative Research approach to the narratives whic connect tharapist`s personal and private lives to their family therapy practices*. Avhandling for PhD. Oslo: Diakonhjemmets Høgskole.
- Johnsen, A., & Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Oslo: Universitetsforl.
- Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.-M., & Wichstrøm, L. (2015). *Resultater fra forskningsprosjektet Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner*. Trondheim, NTNU. Regionsenter for barn og unges psykiske helse og barnevern. Rapport.
- Knutsen, A.K., Mathiesen, K.S., & Mykletun, A., *Psykiske lidelser i Norge. Et folkehelseperspektiv*. Folkehelseinstituttet. Rapport 2009:8.
- Krogh, T. (1996). *Historie, forståelse og fortolkning : innføring i de historisk-filosofiske fags fremvekst og arbeidsmåter*. Oslo: Gyldendal.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvaran, I., & Holm, J. (2012). *Barnevernsfaglig miljøterapi*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforl.
- Larsen, E. (2004). *Miljøterapi med barn og unge : organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforl.
- Lundby, G. (1998). *Historier og terapi : om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Lundby, G. (2009). *Terapi som samarbeid : om narrativ praksis*. Oslo: Pax.
- Malterud, K. (2008). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (4.utg). Oslo: Universitetsforl.
- Neumann, C. E. B. (2012). *Omsorgsetikk i barnevernet ; en refleksjon over det "nye" kjærlighetskravet til barnevernsarbeidere*. Sosiologi i dag, 42(3-4), 104-124.
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer : regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforl.
- NOU (2016:16). *Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne og likeslillingsdepartementet.
- Olkowska, A. (2012). *Familierapeutens personlige historier og erfaringer i familierapi: På jakten etter X-files*. Masteroppgave Høgskolen i Oslo og Akershus.

- Olkowska, A., & Landmark, B. (2016). *Miljøterapi : prinsipper, perspektiver og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Prieur, A., Sestoft, C., Esmark, K., & Rosenlund, L. (2006). *Pierre Bourdieu : en introduktion*. København: Reitzel.
- Prop. 169 L (2016–2017) *Endringer i barnevernsloven*. (2017). Oslo. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/>.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge: Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Skau Marie (2003). *Mellom makt og hjelp* (2 utg.). Oslo:Universitetsforlaget.
- Storø, J., Bunkholdt, V. & Larsen E. (2010). *Er institusjonen alltid et onde og familien alltid et gode?* Tidsskriftet Norges barnevern. 03/2010. s. 166-179.
- Stortinget. Innst. 151L. (2017-2018). *Innstilling fra familie og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven*.
- Storø, J., Neumann, C. E. B., Løvgren, M., & Backe-Hansen, E. (2017). God omsorg i barnevernsinstitusjon. Hentet fra: Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf
- Strand, N., & Dovran, A. (2017). Historiens kraftlinjer. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 54(10), 906-907.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thrana, H. M. (2015). *Kjærlighet og sosialt arbeid: En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis*. Lillehammer. Høgskolen i Lillehammer, avhandling PhD graden.
- Thrana, H. M. (2016). *Kjærlighetens inntreden i barnevernet – en utfordring for den profesjonelle relasjon?* Tidsskriftet Norges Barnevern, 93(2), 96-109.
- Tjersland, O. A., Engen, G., & Jansen, U. (2013). *Allianser : verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Wilken, L. (2011). *Bourdieu for begyndere* (2. udg. ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere: stå opp for trygghet*. (2015).

Vedlegg 1:

Intervjuguide

Når foreldrerollen (omsorgsrollen) blir profesjonalisert.

-Hva tenker ansatte på institusjon rundt sin rolle som omsorgsutøver?

Bakgrunnsinformasjon:

- Alder
- Kjønn
- Utdanning
- erfaring fra institusjonsarbeid.
- Turnus (medlever)
- Egne barn

Den miljøterapeutiske relasjonen:

1. –Er det noen faglige retninger som du holder høyt og som påvirker deg i jobben?
2. -Hvordan tenker du at det faglige ståstedet kommer til uttrykk gjennom dine daglige omsorgsoppgaver ovenfor ungdommen?
3. -Hva er det viktigste du kan tilføre i ungdommens liv?
4. -Har du noen egne omsorgserfaringer som er viktige for deg, og som du ønsker å formidle til ungdommene på institusjonen?
5. -Kan du prøve å beskrive følelsene dine ovenfor ungdommen?
6. Ønske fra forandringsfabrikken om å bli møtt med kjærlighet-er det mulig? På hvilken måte? Hva betyr det?
7. Hvilken egenskaper hos deg selv synes du er viktige i jobben som miljøterapeut?
  - personlige
  - faglige/profesjonelle.
8. Er det forskjell på omsorgen du gir barna på institusjonen kontra den omsorgen du gir til egne barn? Kan du prøve å gi eksempler? Hva tenker du er grunnen til at det er/ikke er forskjell på det?

Tanker rundt foreldreskap

9. -Hvordan snakker du med ungdommen om sine biologiske foreldre? Gi eks.
10. -Hvilken kontakt har du med ungdommens foreldre? Hva tror du de tenker om deg?
11. -Hva tenker du personlig rundt kontakten ungdommen har/ikke har med biologiske foreldre? Er den utviklingsfremmende eller utviklingshemmende for ungdommen? På hvilken måte? Beskriv-gi eks.

Andre aktører

12. –Hva er viktig for deg i møtet med andre aktører i ungdommens liv?
  - Private –venner, nettverk, fritidsarena.
  - Profesjonelle -Psykisk helsevern, skole?

Vedlegg 2:

Fredrikstad 01.03.2018

Forespørsel om å delta i intervju til masterprosjekt.

«Når foreldrerollen (omsorgsrollen) blir profesjonalisert»

-Hva tenker ansatte på institusjon rundt sin rolle som omsorgsutøver?

Mitt navn er Inger Elise Skauen. Jeg er utdannet barnevernspedagog, og tar nå master i familiebehandling ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Som en del av masterstudiet skal jeg skrive en oppgave om et tema jeg er opptatt av –derfor denne henvendelsen. Jeg ønsker å undersøke dine opplevelser og tanker rundt det å være miljøterapeut, både på det profesjonelle og personlige plan. Du inviteres på bakgrunn av din lange erfaring som miljøterapeut på barnevernsinstitusjon.

Hva innebærer deltakelse i studiet?

Du inviteres til å delta i et intervju med meg som vil vare ca en time. Jeg vil også intervju 5 andre miljøterapeuter fra ulike institusjoner. Du vil bli kjent med spørsmålene på forhånd slik at du er forberedt. Arbeidsgiveren din vil være informert og ha samtykket til din deltakelse.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Du får i studien et fiktivt navn, og arbeidssted blir heller ikke oppgitt. Det er kun undertegnede som har tilgang på personopplysninger og intervjumateriale. Datamateriale vil bli kodebelagt, og låst inn når det ikke er i bruk. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, eller i fremlegget av masteroppgaven. Prosjektet skal etter planen ferdigstilles mai 2018. Da slettes alle personopplysninger og opptak.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke.

Dersom du har spørsmål om studien, ta kontakt med meg på 90 17 83 07.

Med vennlig hilsen

.....
Inger Elise Skauen, masterstudent i familiebehandling.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien og er villig til å delta.

.....
Navn, sted, dato.

Vedlegg 3:

Resultat av meldeplikttest: Ikke meldepliktig

Du har oppgitt at hverken direkte eller indirekte identifiserende personopplysninger skal registreres i forbindelse med prosjektet.

Når det ikke registreres personopplysninger, omfattes ikke prosjektet av meldeplikt, og du trenger ikke sende inn meldeskjema til oss.

Vi gjør oppmerksom på at dette er en veiledning basert på hvilke svar du selv har gitt i meldeplikttesten og ikke en formell vurdering.

Til info: *For at prosjektet ikke skal være meldepliktig, forutsetter vi at alle opplysninger som registreres elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.*

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, hverken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)*
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)*
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste)*
- eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.*

Vi forutsetter videre at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Med vennlig hilsen,

NSD Personvern